

ŽIVLJENJE IN SVET

V španskem Maroku

13. septembra

11

Knjiža 10.

19 Ljubljana 31

Življenje in svet

Ilustrovana tedenska revija

Izhaja vsak petek in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.—, polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—. Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. — FRANCIJA, mesečno 4 franke. — ČESKOSLOVAŠKA, mesečno 6 kron. — AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. — Amerika in ostalo inozemstvo letno 1 1/2 dolarja.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ulica 5.

VSEBINA št. 11.: Tajnost kozmičnega žarkovja. — Cvetko Golar: Boinikova povest (konec). — Grob Aleksandra Velikega. — Fridtjof Nansen: Po Volgi navzgor (od Stalingrada do Saratova). — Masarykov sin o svojem očetu. — Oran-gutan. — Spominu kralja Osvoboditelja. — Henri Picard: Pečatni prstan (ko-nec). — Mož, ki je premagal materijo. — Razvoj letalstva v sliki in besedi (nada-ljevanje). — Ernst Berg: Antonija, velika umetnica v ljubezni. — Campbell, vojak in junak. — Udobni kottički v stanovanju. — Degenerirani idela moderne lepote. — Karikature. — Tedenski jedilni list. — Ljubezenska magija na vzhodu. — Dnevnik po radiu. — Humor v slikah.

Ljubezenska magija na vzhodu

Sirdar Ikbāl Ali Šah, znameniti avtor knjige »Vrata v zlati vzhod«, piše:

Vse žene v Aziji imajo nekaj skupnega: prav vse eno je, če živijo v šotirih sredi saharške puščave ali pa če so žene imovitih perzijskih trgovcev. Vse verujejo v to, da si je treba ljubezen in zaupanje moža pridobiti z različnimi čarovnijami, katerim se bo Evropec samo ironično nasmehnil. Iz te že-lje, ohraniti si ljubezen moža, je nastala tra-dicija, h kateri se žena lahko zateče v vsa-ki možnosti, da doseže svoj smoter in si ohrani hišni mir. Orijentalškemu človeku se ne more zgoditi nič hujšega, kakor da ločijo njegov zakon. Če se vzlic temu kaka dvojica loči, se ju bo vsak ogibal; včasih celo prisilijo vso družino, da se preseli v drugi kraj.

V želji, da bi si ustvarila srečno tražinsko življenje, bo skušala orijentalka postati vsaj mati enega sina, zakaj skoro v vseh deželah južno in zahodno od Sueskega pre-kopa poteklje večina premoženja prvoroj-ni sin. »Hiša brez sina«, tako pravijo v teh deželah, »je kakor hiša brez luči«. Mnogo-krat se zgodi, da postane mati sina možu najljubša, če ima več žen.

Te nenavadne razmere so privedle ženo na vzhodu do tega, da se poslužuje raznih mističnih običajev in čarovnij. Nekatera si skušajo možovo ljubezen ohraniti, druge »jo skušajo spraviti pod copato! Sredstva, s ka-terimi skušajo to doseči, so različna. Neka-tere mešajo v jedila »začaranih snovi«, dru-ge zabijajo žebije v zidove hiše, med tem ko mrmrajo skrivnostne besede. Končni na-men vsega tega početja je vedno: »Spraviti moža pod copato! Može nikoli ne izvedo

kaj snujejo njihove žene, da bi si ohranile možovo ljubezen oziroma njegovo pokoršči-no.

Afganske žene uporabljajo za svoje čarov-nije mrtve krstlače. Mrhovino namažejo z belo kredo, potem zvežejo dve živali skupaj, tako da se s hrbti držita druga druge, in ju speko v peči. Pepel mrtvih krstlač shrani-jo 21 dni v peščeni posodi, kjer ga časih zalijejo z nekaj kapljicami vode. Čez 21 dni zmešajo pepel s koreninami poprove mete. Naposled napravijo iz te kaše drobne pilu-le. Afganske žene trdno verujejo, da imajo te pilule, če jih raztope v vodi, toliko ča-robne moči, da premagajo največjo jezo gorskih duhov.

Prav tako se poslužujejo žene na vzhodu tudi sovjega mesa; primešajo ga rižu, ki dobi potem pravo »ljubezensko moč«. Juha, pripravljena iz perutnic pritlikave papige, ima moč, da ohrani ženi možovo ljubezen. Ker žene hrano za moža že itak močno za-činjajo, ne pride mož takim pridatkom na sled.

V drugih primerih zapišejo žene z žefra-novo tinkturo čarobne izreke na bel papir, ka-terega potem v mesečnih nočeh namakajo v pitno vodo, ki je namenjena možu. S tem postane baje moževa duša nemirna in ne-srečna, dokler se ne vrne v objem svoje žene.

V Indiji imajo celo v najbolj uglednih rodbinah vero, da je hladnost mož nasproti njihovim ženam posledica nadnaravnih ma-binacij njihovih copernic. Tudi če ni poseb-nega povoda, bi se utegnili kaka ženska na-meniti, da se na ta način »maščuje« in po-

Nadaljevanje na predzadnji strani.

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 11

LJUBLJANA, 13. SEPTEMBER 1931

KNJIGA X.

Spomenik kralja Petra I. v Ljubljani

Tajnost kozmičnega žarkovja

Zanimive ugotovitve prof. Piccarda v stratosferi

Današnja fizika pozna že prav znatno število raznovrstnih žarkov, ki se razširjajo s svetlobno hitrostjo v praznem prostoru. Različni pojavi zlaganja teh žarkov in polarizacije so privedli klasično fiziko do tega, da smatra večino žarkovja za valovanje, tedaj za neki nihanje. Prvotno so domnevali, da gre za nihanje nekega določenega materialnega medija, tako zvanega svetlobnega etra, ki pri prehodu teh žarkov niha in valuje v nekem določenem ritmu. Počasi pa je eter popolnoma izgubil svoje materialne lastnosti. K temu so zlasti pripomogla dognanja Michelsona in Einsteina, ki svetlobnemu etru vobče ne priznavata več realne eksistence, marveč ga smatrata zgolj za nekakšen geometrični stvor.

Naj bo resnica taka ali drugačna, vsi ti žarki imajo neko določeno valovno dolžino in po tej jih tudi razporejamo.

Najdaljše valove imajo žarki brezžične telegrafije in telefonije, ki segajo od nekaj kilometrov do nekaj metrov. Žarki, čijih dolžine merijo od nekaj metrov do nekaj milimetrov, imajo v bistvu še vse lastnosti dolgih valov brezžične telegrafije in telefonije, toda za enkrat se uporabljajo skoro izključno v laboratorijih in le počasi prodirajo v prakso. Žarki še manjših valovnih dolžin: do 8 desetstotink milimetra imajo toplotne učinke in jih tudi imenujemo toplotne žarke. Žarki od 0,8 do 0,1 tisočink milimetra imajo to posebno lastnost, da dražijo vidne živce očesa. Imenujemo jih zaradi tega vidni ali svetlobni žarki. Če prodremo nižje do žarkov še krajših valovnih dolžin, potem srečamo najprvo ultravijoličaste in nato mehke röntgenske žarke, ki imajo le neznatno prodorno silo in se uspešno širijo zgolj v brezračnem prostoru. Tem slede navadni röntgenski žarki, o katerih vsakdo ve, da prodirajo skozi večino neprozornih teles, ki se dajo na ta način fotografirati iz notranje strani. Nekaj milimetrov debela plast svinca pa tudi te žarke z lahkoto ustavi. Precej slični röntgenskim žarkom so gama

žarki radioaktivnih snovi. Ti imajo še krajše valove in so zaradi tega tudi bolj prodorni. Nekaj centimetrov debela plast svinca jih še ne more popolnoma absorbirati.

V novejšem času so pa fiziki odkrili, da se lestvica posameznih valovnih dolžin še ne konča pri gama žarkih radioaktivnih snovi, marveč da sega še niže. Našli so, da so vsi kraji na zemlji nenehoma izpostavljeni nekemu tajn-tvenemu žarenju, ki ima 10- do 100-krat večjo prodornost od gama žarkov. Domnevajo, da prihajajo ti žarki na zemljo iz vseirja in so jih zaradi tega krstili za kozmične žarke.

Poprej omenjeni žarki se dajo dokazati in meriti na več načinov, kozmični žarki pa odkrivajo svojo navzočnost zgolj z malenkostno ionizacijo zraka in vobče vseh plinov, ki jih zadanejo. Pod ionizacijo razumemo pojav, da postanejo plini, ki drugače ne prevajajo elektrike, provodni za električni tok. Provodnost pa je tako neznatna, da se da meriti le z najboljčutljivimi instrumenti.

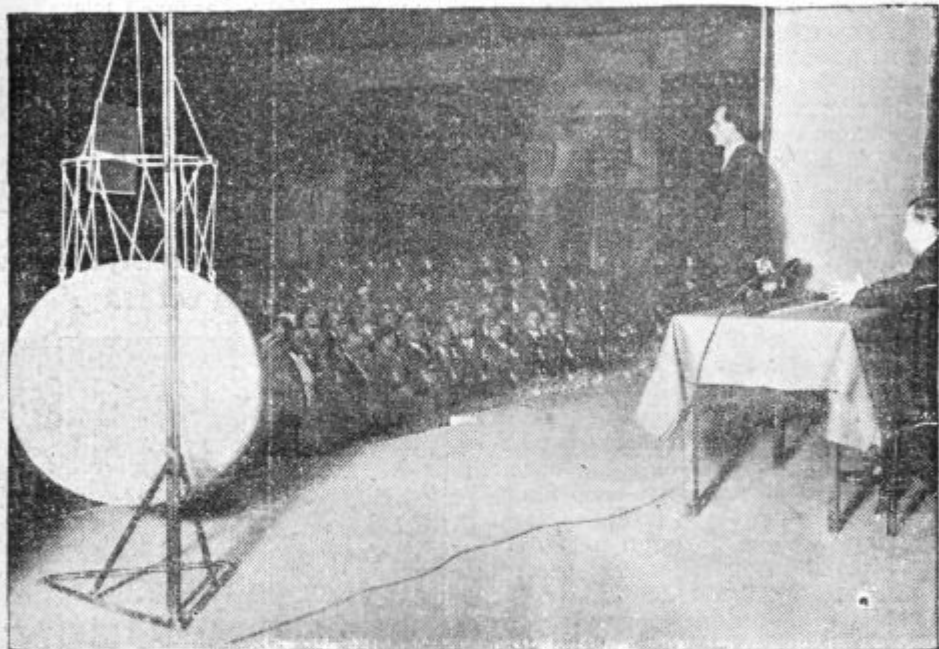
Zadnjih dvajset let so napravili učenjaki že nešteto poskusov, da bi pojasnili prirodo in izvor kozmičnega žarkovja. V Evropi so se bavili z njimi zlasti fiziki Gockel Hess in Kohlhörster. Gockel se jim je celo peljal naproti v balonu do višine 9000 metrov. V Ameriki pa si je pridobil neminljive zasluge na tem polju učenjak Millikan, ki je proučeval kozmične žarke v jezerih, hoteč dognati pravo mero njih prodornosti. Meril pa je žarke tudi v prav velikih višinah s pomočjo beležnih instrumentov, ki jih je spuščal v zrak z registrirnimi baloni. Pri tem je nesporno ugotovil, da so kozmični žarki v višini neprimerno jačji nego pri tleh.

Merjenje kozmičnih žarkov nad višino 9000 metrov je za fiziko jako pereče vprašanje. Ker pa so merjenja z registrirnimi baloni preveč nezanesljiva, se je prof. Piccard odločil, da se dvigne v prostem balonu 16.000 metrov v redke zračne plasti. To višino si je izbral zaradi tega, ker ima tod pod

seboj natanko devet desetih gmote zemeljskega ozračja. Le še desetinka vsega žarka leži tu nad opazovalcem. Kako se je izvršil ta znameniti polet v stratosfero, smo že dosti čuli. Zanimivi pa so rezultati tega podviga, ki jih je Piccard zdaj deloma že objavil, čeprav z vso učenjarsko opreznostjo.

Pred vsem je Piccard ugotovil, da je omenjena ionizacija ozračja prav za prav šele posredni učinek kozmičnih žarkov. Vsakikrat, kadar zadenejo

spravi posamezne ione v gibanje. Pozitivno električni ioni se gibljejo v električnem polju proti negativnemu polju, negativno električni pa v obratni smeri. Ena vrsta ionov se potlej prestreže na nekem dobro izoliranem električnem prevodniku in dovaja elektrometru. Na stotisoče in milijone ionov je potrebnih, da jih elektrometer vobče zabeleži. Posode, v katerih nastajajo ioni zaradi učinka kozmičnih žarkov, se imenujejo ionizacijske kamere. Razen teh pa se v

Prof. Piccard predava v Parizu o svojem poletu v stratosfero.

kozmični žarki kako materialno telo, nastanejo v njem novi, tako zvani sekundarni žarki, ki so deloma iste prirode kakor kozmični žarki, deloma pa jih tvorijo neskončno majhni materialni delci: elektroni, ki jih kozmični žarki odcepijo od materije in ki se potlej kot samostojni žarki širijo z velikansko brzino po prostoru. Vsi ti sekundarni žarki imajo dvoje posebno značilnih lastnosti prvič ionizirajo ozračje, in sicer na ta način, da razbijejo posamezne molekule v električno nabite delce, tako zvane ione, drugič pa so manj prodorni od prvotnih kozmičnih žarkov in jih ozračje hitreje absorbira.

Ionizacija se lahko meri na več načinov, ki pa vsi temelje na principu, da se neka določena množina zraka izpostavi učinku električnega polja, ki

najnovjšem času uporabljajo tudi tako zvani števci. To so prav majhne ionizacijske kamere z izredno močno razredčenim zrakom. V njih nastaja zaradi kozmičnih žarkov le po kakih 10 ali največ 100 ionov na minuto. Uporablja pa se pri teh števcih jako močno električno polje, tako da se vsak nastali ion začne mahoma z velikansko brzino gibati v predpisani smeri, in sicer s tolikšno silo, da tudi sam odcepi na poti veliko število novih ionov iz polnilnega plina, ki imajo v nadaljnjem isti učinek kakor prvi ion, tako da se naenkrat sproži v števcu cel plaz teh materialnih delcev, ki jih elektrometer zabeleži s kratkim, močnim odklonom svojega kazalca.

Piccard je uporabljal pri svojem dvigu v stratosfero ionizacijsko kamero,

vrh tega pa še dva ionizacijska števca. Vzlic temu pa so se mu posrečile meritve samo v višinah od 15 do 16.000 m, ker balonska vožnja ni potekla tako gladko, kakor sta računala učenjak in njegov spremljevalec in sta se morala pretežni del časa ukvarjati s pripravami za itak zakasneni pristanek. Primerjava Piccardovih rezultatov z izsledki drugih fizikov, ki so merili kozmično žarkovje v manjših višinah, ni lahka in tudi ne zanesljiva.

Iz znanstvenega stališča bi bilo po Piccardovem mnenju dvig v stratosfero najbolje ponoviti. Nedvomno bi drugi dvig na podlagi dobljenih izkušenj mnogo bolje uspel in bi bilo ves čas mogoče paziti na aparate. Ker pa zaenkrat z novim poletom v stratosfero ni mogoče računati, je bil Piccard pač prisiljen objaviti rezultate take kakor so. Če se bodo njegovi izsledki ujemali z rezultati nadaljnjih raziskovanj, je seveda zelo negotovo. Če pa je tolmačenje Piccardovih opazovanj pravilno, potem slede iz njih naslednji presenetljivi zaključki:

Sekundarni žarki kozmičnega žarenja povzročajo v višini 16.000 m manjšo ionizacijo, kakor v višini 9.000 m nad zemljo. Če je bilo opazovanje pravilno, potem se da po Piccardovem mnenju razlagati samo na naslednji način: Od izvora pa do prihoda v našo atmosfero so morali prodreti kozmični žarki le prav redke plasti materije. Zaradi tega prihajajo v najvišjo plast ozračja še zelo prosti sekundarni žarkovi, ki jih sprožijo šele pri prodiranju skozi našo atmosfero. V nižjih zračnih plasteh se kozmični žarki kakor tudi sekundarni žarki po večini absorbirajo. Zaradi tega mora biti ionizacija najmočnejša v neki srednji višini, najbrž nekako 10.000 metrov nad zemljo. Na teh preudarkih se prav lahko zgradi hipoteza glede kraja, kjer nastajajo kozmični žarki: Če bi nastajali kje v sredini masivnih zvezd, potem bi morali že med prodiranjem skozi vnanje gnotne plasti sprožiti sekundarne žarke, tako da bi se obenem s temi širili po vsemirju in bi z njimi vrad prihajali v naše ozračje. Ker se pa to doslej ni opazilo, moramo sklepati, da nastajajo kozmični žarki v onih mejah vsemirja, kjer je materija prav redko razdeljena, tako da se žarki lahko izmotajo iz nje, ne da bi med potjo proizvajali sekundarne žarke. Materija mora biti takaj tako redka, da jo pride komaj 100 gramov na kvadratni centimeter. To se pravi, da bi kva-

dratni centimeter velika ploskvica pri prehodu skozi vso plast materije ne smela izrezati iz nje več kot za 100 gramov gmote.

Ta hipoteza se prav lepo sklada tudi z moderno astrofiziko, ki smatra, da imajo vse zvezde stalnice v začetku svojega življenja neizmerno velike dimenzije in se šele potlej polagoma zgoščajo v stvore večje gostote, pri čemer temperatura spočetka narašča, doseže v nekem določenem razdobju maksimum in se nato z naraščajočim krčenjem nebesnega telesa spet znižuje. Naše sonce ne izžarja kozmičnih žarkov, ker spada med starejše pritlikave zvezde, ki so se že precej ohladile. Domneva se pa, da nastajajoča solnca izžarjajo kozmične žarke le v prvih stadijih razvoja.

Zdravilno obsevanje notranjosti telesa

Dr. Westmann iz Berlina je izumil aparat, s katerim je mogoče telo obsevati od znotraj. Njegov aparat obstoji v bistvu iz dveh električnih kontaktov, ki sta v brezžračni cevki iz kremenčevega stekla in med katerima preskakujejo električne iskre, ki izžarjajo zdravilne ultravijoličaste žarke. Aparat je tako majhen, da se lahko skozi usta potisne do notranjosti organov.

Cvetko Golar

Bolnikova povest

(Nadaljevanje)

Ne boste umrli, imeli ste srečo,« mu je rekel zdravnik. »Ali — drugič ne poskušajte več, sicer bi utegnili obležati za zmerom. Saj res, vruga, kaj pa vam je bilo, da ste skočili skozi okno?« Andrej je brez besede strmel vanj. Ali naj mu pripoveduje svojo čudno zgodbo? Smeja' bi se mu in dejal, da ni pri pameti, da fantazira in je na najlepšem potu, da zblazni.

»Saj vendar niste imeli vzroka, da ste nesrečno zaljubljeni, ha ha? Le mirni bodite, v dveh tednih ste zdravi popolnoma. Roka je zlomljena, ali vam jo že uravnamo. Kajpada, brez bolečin ne pojde!«

»Ali je bilo to resnica, ali se mi ni samo sanjalo, ali ni bila mogoče samo trenutna motnja mojih možganov? Ali kako naj se potem ujema!«

Naslonil je glavo v dlan in pogledal skozi okno. Pomladni večer je modro sijal med drevesi, ki je vse objelo temno sočno zelenje, pogled se mu je izgubljal v košatih vejah, kjer je pela ptica. Tako skrivnostno se mu je zdel njen glas, kakor bi pela o izgubljenem življenju.

»Kako je mogoče, da se mi je to zgodilo in sem prišel v to žalostno hišo! Zakaj mi je naklonila usoda tako čuden slučaj?«

Obrnil se je od okna, ker se ga je nekdo rahlo dotaknil.

»Gospod ne ostajajte pri oknu, da se ne prehladite. Zdaj so večeri še hladni.«

»Pustite me,« je hotel reči, ali v tem mu je sestra Serafina že podala roko, da ga spremi v posteljo.

»Ne trudite se, saj nisem invalid.«

Vendar ji ni odtegnil roke in se je dal voditi od nje mimo bolnikov, ki so se hrupno smejali na posteljah.

»Ali ni čudno, sestra, da me je minil strah pred vami? Ali prvi dan ste mi vzbujali grozo, in mislil sem, da vidim v vas svojo usodo.«

»Ali zakaj, ali je to mogoče,« je vzkliknila sestra in umaknila roke od njega.

»Glejte, odela sem vas kot otroka in zdravila sem vam podajala v usta, ali vi govorite o meni kot o svojem sovražniku. Ali ne, saj niti napram sovražniku ne bi bili tako trdih besed. Ko ste mi prvi dan tako govorili, sem mislila, da se vam blede, in sem vam odpustila. Ali sedaj —«

Zakrila si je obraz in zaihtela.

»Moj Bog, sestra, ali se vam nisem razodel?«

»Ali zopet začenjate, ali vam nisem rekla, da nikar ne imejte takih misli!«

Pogledala ga je proseče in stopila čisto k zglavju, kjer je počivala njegova glava, vsa ovita z belo obvezo.

»Ali res ne veste kaj se je zgodilo? Naj bo, povem vam vse!«

»Pomislite prej, kaj boste govorili! Meni je težko, kadar slišim vaše čudne besede, in se bojim za vas.«

»Govoril bom samo resnico. — Slišite, tisto noč sem vas videl, ko sem padel skozi okno. Da, vi ste bili, ki ste prišli k meni in me povabili s seboj, da sem planil za vami. Umaknili ste se mi skozi okno, hotel sem vas objeti, in —«

»Ne, ne, to ni res, to ni mogoče, bledlo se vam je, hudobni duh vas je zmotil.«

Plaho je strmel vanj in je trepetala kot bilka v vetru.

»Ne, ne, to ni res, to ni mogoče, se je obupno branila.

»To so bile sanje, ki vam jih je udihnil nečisti duh.«

»Ne vem, kdo je bil, ali to je čudovito, da sem vas potem zagledal v bolni-

ci, ko vas nisem prej nikoli videl, ne poznal. Imel sem vas za čarodejko, ki ste me začarali in me zmotili.»

»Gospod, moliva, moliva, da vas mi-nejo te misli!«

»In potem se mi je zdelo, da ste moj smrtni angel, ki me je hotel izvabiti v smrt. Ali zakaj se mu to ni posrečilo, zakaj sem ostal živ, da se tukaj snide-va?«

Tiho je šepetala molitve in skrivala obraz.

»Kaj pa vama je,« je vprašal mlad člo-vek s sosednje postelje.

»Ali bosta oba umrla?«

Bolniki so postali pozorni in so vzdig-nili glave ter radovedno gledali proti Andreju.

»Spovedujeta se —« je veselo pri-pomnil bolnik, ki je sedel nasproti, in je imel levo nogo v sadri.

»Saj imamo gospoda, da naš izpove in obhaja.«

»To so drugačni grehi, ki jih sme sli-šati samo sestra Serafina.«

Vstala je in se pokrižala. Ne da bi pogledala bolnike, je naglo izginila sko-zi duri.

Nemir v bolniški sobi in čudna zmeš-njava ga je prebudila iz polsna. Bilo je še zgodno jutro in siva svetloba je gle-dala skozi zagrnjena okna. Piskajoče hropenje je prihajalo iz spodnjega kon-ca, in zaslišal se je plašen krik:

»Kaj delaš? Nikar! Joj, kri se mu je vlila!«

»Pokličite sestro, pozvoni!«

Priletela je usmiljenka, za njo druga. Obstali sta pri postelji, kjer je ležal člo-vek s prerezanim vratom.

»Jezus Marija, kaj ste napravili!«

Grgranje in hropenje je bil odgovor, in Andrej ni drugega videl kakor trumo bolnikov, ki se je drenjala okoli poste-lje. Vmes je slišal glas usmiljenke, ki je klicala zdravnika.

Andrej se zvedel, da si je tisti bolnik pretrgal obveze na vratu. Sinoči so mu

povedali, da se njegova žena vlačí z drugim.

»Njegov brat je bil tukaj, in tisti mu je vse povedal. Dejal je, da je pustila dom in otroke. Zakaj mu je to prišel pravit! Počakal naj bi, da bi bil zdrav!«

»Saj je vseeno!«

Tudi Andrej se je vsega naveličal, in ko so nesli umirajočega obupanca mimo njega, niti z očesom ni trenil. Ni-česar več ni pričakoval in ni se veselil, da je bil vsak dan boljši. Kot bi pozabil na svoje prejšnje življenje, nič se ni spominjal stare družbe in prijateljev. Samo nekaj ga je vznemirjalo vedno iznova in mu ni dalo pokoja:

Od kod je bil tisti klic, ki ga je iz-vabil, zakaj se mu je na tako nenavaden način pojavila usoda. Kaj je vzrok, da se mu je to namerilo? Ali je to zgolj slučaj, ali ima globlji smisel? Ali ima to zvezo z njegovimi poskusi, s spiritiz-mom?

Utrujen je slonel na postelji, in skoraj se mu je zdelo čudno, da ni občutil ni-kakega dolgočasje in si ni želel iz bol-nišnice. Edino, kar ga je vabilo, je bila sestra Serafina.

»Ali niste nikoli zaželeli moškega bit-ja, ali si niste v duhu predstavljali moža, ki naj bi bil vaš?«

Posedela je kraj njega, ko mu je pri-nesla večerjo, in zamišljeno zrla v nje-govo blede obličje.

»Ne vem, kako bi odgovorila. Pridejo trenutki, pride hrepenenje, in takrat se mi zdi, da je šlo nekaj mimo mene, kar se ne vrne nikoli.«

»Ali zakaj sem zagledal vas v sanjah, ali ste me kdaj videli, ali ste mislili na me?«

»Ne vem, ali mogoče v temnih slut-njah, v sanjah, ko se mi je sanjalo o neki drugi, ki nisem bila jaz in sem bila. Ko se mi je v sanjah sanjalo, in takrat se mi je zdelo, da plavam in iščem in moram dobiti nekoga, ki ga ne

poznam in ki sem ga izgubila. Saj sama sebe ne razumem.»

»Tudi jaz ne razumem in ne vem,« je tiho mrmral sam za se.

In ko mu je zdravnik čez nekaj dni povedal, da lahko zapusti bolnišnico, se ni razveselil in se ni začudil. Šel je, ne da bi se poslovil od sestre Serafine.

★

Andrej Osolin je začel staro življenje. Ob večerih je obiskoval gospo Lizo, in kadar mu je bilo dolgčas, so sedeli okrog mizice. Ali njemu ni bilo do družbe, nečesa je pogrešal, ali sprva sam ni vedel, kaj bi to bilo? Ko pa je prišel v svojo sobo, je nenadoma zaželel, da bi se mu prikazala čudovita in prelepa ženska — Z vso dušo je zahrepenel po sestri Serafini, zanj ni bilo več življenja razen v njeni bližini.

»Kako pridem k njej? Moram jo videti, moram govoriti z njo. Nisva si vsega povedala. Tista beseda, ki bi med nama vse razjasnila, je ostala neizrečena.«

Sedel je pri oknu in strmел v noč. Med zvezdami mora plavati tista podobica, ali se kdaj snidem z njo? Ne, saj je bilo vse le slučaj, tajinstven, ki ga ne more razložiti. Ali so sanje kaj drugega?

»Kako pridem k njej, da ji razložim in povem. O moram se sniti z njo, videti jo in govoriti kakor poprej — Ležal bi pred njo v postelji, in ona bi me tolažila — Zopet bi gledal njen lep, tajni obraz, in njene črne globoke oči. Moram biti pred njo in ji povedati tisto, kar sem zamolčal. — Odkriti ji moram svojo ljubezen, da je ona od usode meni določena, da se združi z menoj, da jo ljubim, ljubim —«

Ali kako naj pride k njej, kako naj se zgodi, da se vrnejo tisti lepi in žalostni večeri, ko je ležal pred njo ves ubog in bolan in nesrečen, in mu je ona gledala v oči s svojim skrivnostnim pogledom — Ves je drhtel od bolečin in sreče in hrepenenja.

Mora se zgoditi, mora jo videti, objeti — Ali kako? Priti mora k njej kot bolnik, da ga položi v posteljo, zagrne z odejo in poboža in prekriža kot mati svojega otroka.

Ali sedaj je zdrav, in ne čuti boleznih, in zdravnik bi ga zapodil, ako bi hotel v bolnišnico, da tam ostane — Ali vseeno bo storil to, ne, nekaj dru-

gaga. — O polnoči, ko bo vse tiho in mirno, bo vstal in se nagnil skozi okno.

Pogledal je na nebo, in bilo mu je, da vidi njen obraz, njene oči, ki se mu smeji in ga vabijo — In lahko in veselo mu je bilo srce, izginila je žalost, in sladko hrepenenje ga je vsega napolnilo.

★

Drugo jutro je ležal Andrej Osolin pod svojim oknom na kamenju. Levo lice je imel vse oblito s krvjo, senca so bila udrta, a lep, blažen nasmeš mu je počival na ustnih, kot da je odkril veliko tajnost in našel vse, kar je želel — — —

»To je vse zato, ker je preveč bral, pa se mu je zmešalo. Pri meni ne dobite knjige, ako jo iščete z lučjo pri belem dnevu.«

Moder mož je bil Ožbinčkov Tomaž, ki je to rekel. Prižgal si je cigaro, pa šel na polje vina.

Grob Aleksandra Velikega

H. Carter, ki je motil Tutankamona v večnem pokoju, je sklenil zaslediti grobnico kralja Aleksandra, ki je 332 pred krščanskim vekom ustanovil pomembni sredozemski pristan Rakotis, imenovan po zneje Aleksandrija. Neki arheologi menijo, da so ostanki makedonskega osvajača, umrlega v Babilonu, shranjeni v sarkofagu v stambulskem muzeju. Carter pa misli, da so na mestu, kjer se dviga Pompejev steber, postavljen Dioklecijarn na čast, in da njegov grob ni bil nikoli oskrunjen. A princ Omar Tusun in profesor Breccia trdita, da stoji njegova rakev v mošaji Nebi - Daniel, zgrajeni na selu mošere Zoul - Karuein, ker poslednji prilimek dajejo arabski pisci Aleksandru Velikemu. Izkonavanje na tem prostoru pa je bilo brez uspeha.

Fridtjof Nansen

Po Volgi navzgor

Od Stalingrada do Saratova

Ze ob začetku vožnje*) smo opazili čudno višinsko razliko med levim in desnim bregom. Slednji je višji in strmejši, levi pa je čisto nizek in se neopazno izgublja v reki. Do Stalingrada smo se vozili v se-

Na celi progi od Astrahana do Sa-
repte je zapadni breg sicer višji nego
vzhodni, ali ozemlje je tudi na zapadu
ravno in sestoji iz naplavin po terciarni
dobi. Bolj ko prihajamo na sever, oči-
vidnejša postaja višinska razlika med

Tip stranskega rokava Volge (kanal Kulum v Astrahanu)

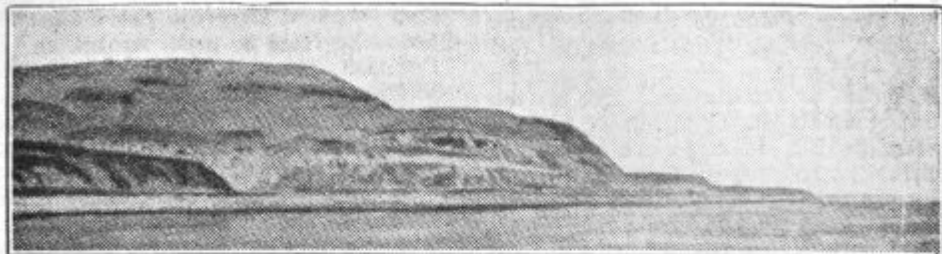
verozapadni smeri, tu pa napravi vele-
tok oster zavoja in priteka od severo-
vzhoda. Na vsej progi od Astrahana do
Stalingrada, ki je 450 km dolga, je vzhod-
ni breg popolnoma raven, nizek in močvi-
ren. Nad Stalingradom se od Volge od-
cepi rokav Ahtaba in teče skoro na-
tančno vzhodno poleg glavne struge.
Razdalja med obema znaša 12 do 22 km.
Nizki prostor, ki leži med Ahtubo in glav-
no strugo, seka cela prepletajoča se
mreža nešteti stranskih rokavov. Ob
visoki vodi je ves ta prostor pod vodo.
Širina glavne struge koleba med 480 in
3500 m, globoka pa je Volga mestoma
do 25 metrov.

vzhodnim in zapadnim bregom. Nad Sta-
lingradom je zapadni breg visok že 30
do 40 m, nad Kamišinom pa doseže 50
do 150 m. Tu sestoji obrežje iz peščen-
ca in apnenca iz kredne in terciarne dobe.
Vzhodno obrežje pa je še vedno popol-
noma nizka in ravna stepa. Travniki se
žejo na sever do ustja Kame in so še
vedno prevlečeni s številnimi stranskimi
rokavi, razen okoli Samare, kjer se Vol-
ga vije skozi Žiguljske gore. Taka na-
rava obrežja povzroča, da leže vsa mesta
in večje naselbine dolenjega toka Volge
na desnem bregu reke. Zapadni breg je
tedaj zelo gosto naseljen, ravni vzhodni
breg s svojimi slanimi stepami pa zelo
redko.

*) Glej prejšnjo številko.

Smatram za popolnoma gotovo, da je to oblikovanje tal povzročilo kroženje zemlje, ki na severni polobli odrija strujo na zapad. Tok reke je zato na zapadnem bregu jačji in voda tu silneje izpodkopava obrežje. Sila, s katero voda odplavlja pesek in kamenje, se povišuje v sedmi potenci s hitrostjo vodnega toka. Ako se hitrost struje podvoji, voda lahko

morja je bilo tedaj veliko višje, saj je bil dotok vode v primeri z izhlapevanjem veliko večji. Gotovo je tudi Volga tedaj dovajala daleko večje vodne mase nego danes. Voda, ki pade danes na ravnino, nima odtoka ter na vročini takoj izhlapi. Na ta način je stepa postala slana in nerodovitna ter je često prevlečena s skorjo soli.

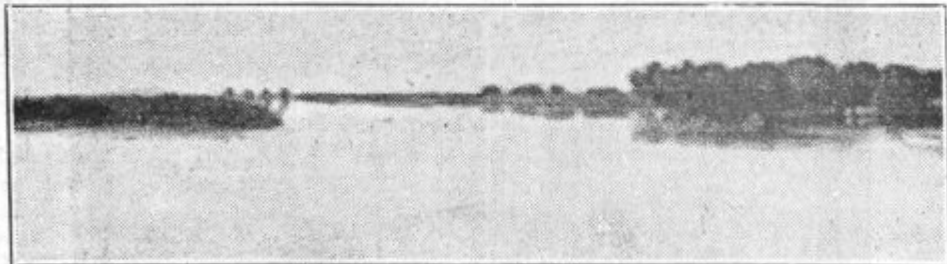

Visoko in strmo desno obrežje Volge

odnaša 64-krat večje kamenje. Struga postaja zato ob zapadnem bregu globlja in struja tam izpodjeda breg jačje nego na vzhodu. Na ta način se pomika tedaj struja vedno bolj na zapad. Ta proces se vrši zelo hitro na mehkih tleh in se ustavi šele, kadar zadene voda na trdo skalnato obrežje, kjer reka le počasi lahko izpodkopava obrežje.

Že 1890 je Francoz Babinet, leto kasneje pa ruski raziskovalec Bajer trdil, da je ta proces pripisati kroženju zemlje. Mnogi zemljepisci in geologi so trdili, da to ne more biti res, meni pa se zdi, da je spričo dolenjega toka Volge narav-

Oster zavoj Volge pri Stalingradu in Sarepti, kjer se reka ogne Jergenski višavi in teče dalje po stepi proti jugovzhodu, se da pojasniti na ta način, da je nekdanj do sem segalo Kaspijsko morje. Na severu Stalingrada je zemlja zelo rodovitna. Tako zvaní »črnozēm« se razprostira od tu daleč na zapad. Tla so tako rodovitna, da dado ob zadostnih in enakomernih padavinah nenavadno dobre žetve. Na žalost pa je množina padavin često nezadostna. Ti bogati kraji, ki so žitnica Rusije, so ob suši prizorišče obupne bede. Tako je suša 1921/22 povzročila strahovit glad. Najhujše je bilo

Ravnina na levem obrežju Volge

nost popolnoma nemogoče odrekati tej trditvi polno veljavnost. Slične pojave lahko opazujemo tudi pri drugih rekah, nikjer pa ne tako razločno, kakor pri Volgi.

Velik del ozemlja, ki ga je Volga ob premikanju svoje struge ostavila na vzhodu, velika slana stepla, je ležal pred več tisočletji pod gladino Kaspijskega morja. Vodno stanje tega notranjega

od tu do Samare in Simbirska. Namestu da bi Povolžje preskrbelo Rusijo z žitom, je moralo samo uvažati žito.

Solnce pripeka, prijazno leže vasi v svoji poletni okolici, daleč po ravnini pa se belijo cerkve. Okorne telege kmetov se zibljejo po potih — podoba miru. Tako leži pokrajina pred nami. In vendar leži spomin na grozote gladu kakor črna senca nad deželo. Smrt je gospodarila

v teh domovih, od hiše do hiše je razsajala lakota. Namestu kruha so ljudje jedli travo in listje, zmlete kosti in konjska kopita. Bila je grozna stiska za kurivo in do okostja izsušeni ljudje so primrzni k tlom, še preden je v onemoglih telesih ugasnilo življenje. Bile so hiše, kjer so oslabele ljudje ležali na mrzli peči, bili so tako slabi, da se niso mogli več dvigniti. Med njimi je ležal mrtev novorojenček, mati pa je v zadnjem stadiju gladnega legarja v svojih mrzličnih prividih kopala zemljo pod seboj. Pregnali so jo bili iz sosednjih hiš, pa se je zatekla sem, kjer so bili ljudje preslabi, da bi jo bili zapodili. V nekem dečjem domu je eno samo noč umrlo 42 otrok, preostali so z lačnimi in od groze razširjenimi očmi zrlji na mrličje, čakajoč, kdaj jih ista usoda reši trpljenja. Ljudje so izkopavali mrličje in jedli njihovo meso. Starši so v gladni usodi klali svoje otroke, da bi se najedli njih mesa.

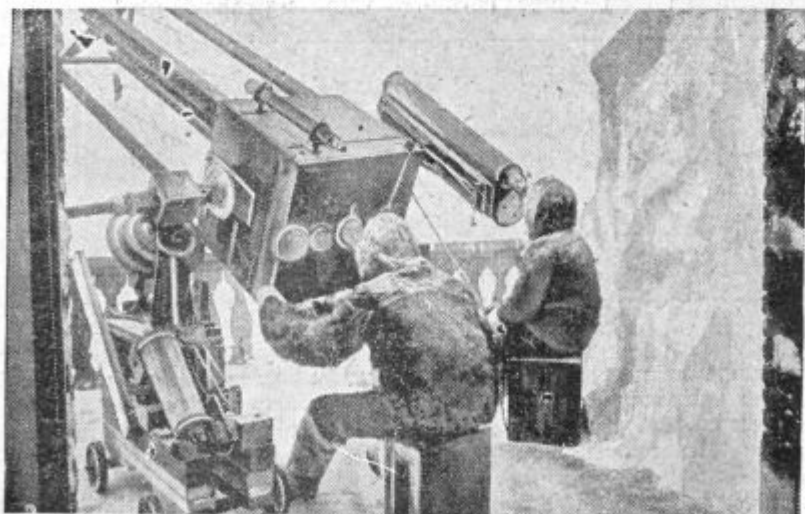
Stradalo je 30 milijonov ljudi. Razpasle so se razne kužne bolezni, predvsem pegasti legar. Pomor je prišla pozno in še tedaj v nezadostni meri. Več ko tri milijone ljudi je našlo smrt, tisoči in tisoči pa so bežali iz kraja nepopisnega gorja. Vedeli niso, ne kam, ne kod, vedeli so samo eno: proč od tod. Tako so taval po mrzlih zimskih cestah, na katerih so pogibali zadnji velblodi in konji.

Rečni promet je bil onemogočen zaradi ledu. Železniški promet ni posloval v redu, ono malo vlakov, kar jih je vozilo, je zaostajalo v snegu, prenapolnjeno z gladujočimi nesrečniki. Umirali so v vagonih, gorja skoroda ni bilo konca.

In nekdanj? Koliko bi vedele povedati te stepe o nesreči in krutosti; ljudstva za ljudstvi so se pustošeč valila preko step, zaznamujoč svojo pot s smrtjo in bedo. Za Huni so prišli Arabci, za temi Pečenegi, Mongoli, Turki, Tataři. Nato je izbruhnila meščanska vojna, njej pa je sledila lakota. Toda tukajšnji ljudje so vztrajni in jaki. Še vedno dremljejo v tem narodu neizrabljene sile. Iz čudovite narodne glasbe doni odmev preteklih dni ž njihovim trpljenjem, v otožnost stepe pa doni tudi nada na boljšo bodočnost.

Naše potovanje se je približalo koncu. Saratov smo dosegli 16. julija in smo nadaljevali pot preko Moskve na Norveško po železnici. Treba se je bilo posloviti od Volge in od pestrega življenja na njenem širokem srebrnem traku. V poletnem sijaju teče po širni ravnini, dokler je zima ne vklene v led. Volga, ti mogočni veletok, v dolgih valovih tečeš po ruski zemlji, podoba ruske otožnosti!

Astronomi v višini 3500 m

Na Jungfrauochu (v Švici) so postavili mednarodni astronomski zavod, kjer deluje tudi znani nemški astronom prof. W. Nernst, ki je bil svoječasnó odlikovan z Noblovo nagrado.

Masarykov sin o svojem očetu

V slovaškem kopališču Pistya-
nu se je mudil mimogrede
sin češkoslovaškega državne-
ga predsednika Jan Masaryk,
ki je, kakor znano, češkoslovaški po-

kakor slovaške, nemške in madžar-
ske. Od inozemskih listov bere ne
oziraje se na njih politično smer, one
iz dežel, katerih razmere ga zanimajo.
Nihče mu prej ne označi kakšnega

Predsednik Masaryk pred izprehodom

slanik na angleškem dvoru. Neki no-
vinar ni zamudil prilike razgovora ž
njim in je zvedel iz njegovih ust prav
zanimive stvari o njegovem velikem
očetu.

»Kako živi vaš oče?« je vprašal no-
vinar odličnega diplomata.

»Zelo mnogo čita,« je odvrnil Ma-
sarykov sin, »morda so mu časnik in
knjige edino veselje. Že zgodaj zju-
traj prebere vse domače liste, češke

članka, ker prebere sam vse. Njegova
največja strast je tiskana črka. Pozna
vsa dela vojne literature, pozna dela
ruskih avtorjev in sedaj čita romane,
ki prikazujejo življenje moderne žen-
ske. Sam mi je dejal, da pozna skoro
vse zadevne romane. Dela obrobne
opazke in njegova navada je, da vo-
di korespondenco z avtorji in jim
sporoča, kaj mu v njihovih romanih
ugaja in kaj ne. Veseli ga pomenek

s pisatelji in pesniki in njegovo prijateljstvo s Karlom Čapkom je splošno znano. Razen tega spada v njegov intimni prijateljski krog več profesorjev, njegov najintimnejši prijatelj, slikar Schweiger je, žal, že mrtev...

Naše življenje doma je podobno življenju vsake meščanske družine. Nimamo veliko služabništva, strežaj in kuharica oskrbuje vse, kar potrebujemo.

Moj oče vstane vsak dan ob 8., njegov zajtrk je čaša čaja in malo sadja. Ne manjka nikoli tudi papricirana slanina. Po zajtrku bere svoje časnike, potem sledi ura ali dve dela. Ob 11. pride njegov tajnik in prinese pisma. Če nima avdienc, gre večinoma na sprehod. Točno ob 13. je kosilo. V Bystrici, kjer sem ta čas gost, nas sedi šest pri mizi: oče, moji sestri Alica in Olga, oba vnuka Leonard in Herbert, pa jaz. Zakusk ne poznamo, tudi juho jemo poredkoma.

Po obedu gre moj oče počivat, a ne spi nikoli, temveč čita. Pozneje malo pojaše; ima dvajsetletnega konja, Hektorja, ki ga ima zelo rad. Hektor pa je sedaj na počitnicah. Po jahanju se spravi oče spet na delo. Ob 20. je večerja. Njegova večerja je že leta čaša kave, ki sestoji tri četrtine iz mleka, k temu kos mlečne potice. Do 22. sedimo pri mizi, oče se igra z vnukoma in ko odideta spat, sedem jaz h klavirju in igram stare narodne pesmi. In oče poje. Ob 23. odide spat, a na nočni omarici še dolgo gori luč, ker bere še cele ure. Njegova radost so pač knjige...

»Ali vaš oče sedaj kaj piše?«

»Piše še preveč, presedi vsak dan več ur v svoji veliki knjižnici ob pisalni mizi. Mnogo let pred vojno je napisal knjigo o konkretni logiki. Sedaj to knjigo predeluje. Tisoče domislic njegovega, izkušenj bogatega življenja pride v to predelavo. Od kar je ta knjiga izšla, se je ves svet spremenil in tako se je spremenila tudi logika. Zato smatra predelavo knjige za nujno potrebno.«

»Ali dela tudi na kakšni drugi knjigi?«

»Moj oče je morda najbolje informirani človek na svetu. Pozna politične razmere v vseh deželah. Pozna vsa gibanja. Ne črpa svojega poznavanja samo iz časnikov, temveč tudi od aktivnih politikov vseh držav, od

poslovnih ljudi, industrialcev, s katerimi se često in dolgo pomenkuje. O svojih razgovorih si dela zapiske, ki jih sortira, kajti ima pozitiven smoter — menim, da hoče napisati knjigo, kako naj bi se ozdravila bolna Evropa. Hoče napisati delo, kako naj bi se narodi sporazumeli in (poslanik se je nasmehnil) kako bi se dala napraviti v Evropi dobro idoča kupčija.«

Pogovor je postajal čim dalje zanimivejši in novinar, ki mu je prijala odkritosrčnost predsednikovega sina, je tvegaval vprašanje: »Vsak človek ima svoj življenjski smoter, vsak ima pred očmi neko spremembo na bolje. A malo je srečnikov, ki dosežejo svoj smoter, večina ljudi umre v razočaranju. Prosim, povejte mi čisto iskreno, ali verjamete, da je g. predsednik dosegel smoter svojega življenja?«

Po kratkem pomisleku je Masarykov sin odvrnil: »Dosegel je svoj življenjski smoter le delno. Odgovarjam odkritosrčno na vaše vprašanje. Smoter prve polovice njegovega življenja je bil, da osvobodi svoj narod. Ta smoter je dosegel. Potem je imel na daljnji smoter: da napravi državo politično za pozitiven faktor med evropskimi državami. Tudi ta smoter je dosežen. Ima še dva smotra in upa, da bo doživel njiju uresničenje. Prvi je ta, da bi se narodi v naši državi pobratili, drugi, da bi se evropski narodi končno sporazumeli. O tem baš hoče napisati svoje veliko delo.«

Novinar je zastavil zadnje vprašanje: »Pripovedujte mi tudi o sebi kaj in mi povejte, kakšen je g. predsednik kot oče?«

»Kot družinski oče je tudi dober človek, da malo takšnih. Našo vzgojo je vodil vedno liberalno in je razumel vse svoje otroke. Danes mi je pet in štirideset let, bilo mi je tedaj dva in trideset let, ko je postal moj oče državni predsednik. Nisem se torej rodil v današnjem položaju. Prav za prav sem hotel postati glasbenik, a desna roka mi je bolela in sem bil prisiljen da si izberem drug poklic. Kaj bi postal sin revnega profesorja? Hotel sem med poslovne ljudi, čeprav me ni veselil ta poklic. Vedno sem se zanimal za socialna vprašanja, vendar sem vstopil v veliko ameriško jeklarstvo kot uradnik. Potem je prišla voj-

na in sedaj sem tu... Danes me zanimajo posebno slovaška vprašanja, slovaško ljudstvo mi je zelo pri srcu, tu imam mnogo prijateljev, tu se počutim kakor doma. In kadar se vrnem

k očetu v Prago ali Bystrico, prihajam domov kakor občan v svojo domovino. Živimo preprosto, puritansko, natančno tako kakor v Ameriki...»

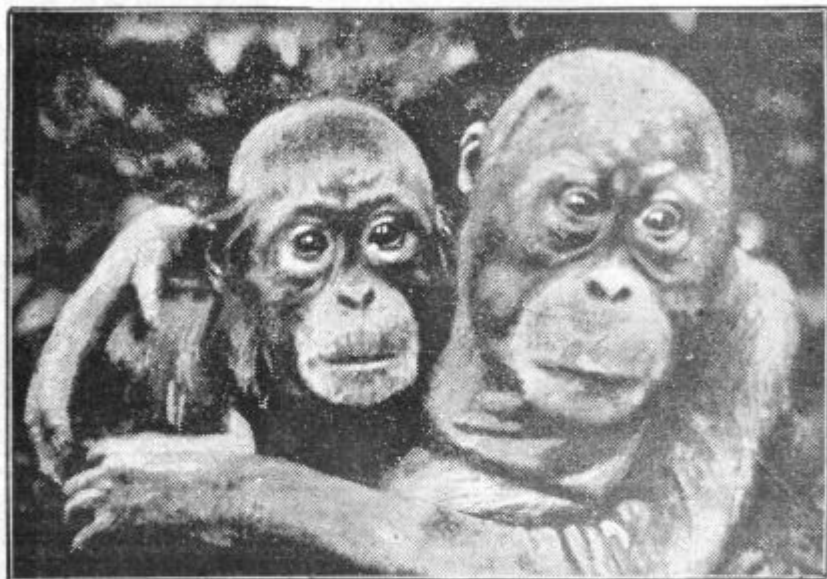
Orangutan

O nastanku svojega živalskega epa »Rango« piše E. Schoedsack:

Zame ni dvoma, da so orangutani človeškemu plemenu najsorodnejši. Živeč 12 mesecev v bližnji sosesčini s temi živalmi v džungli na Sumatři, sem se preveril, da so

blizu svojega taborišča. To se da razložiti z dejstvom, da je orangutan ves mrtev na dobro pičo in prilizno ravnanje ter povrh jako radoveden in ničmuren.

Neki domačini so hoteli poskusiti, da bi Tuo in Ranga obučili. Pa sem odločno prepovedal, ker mi je bilo do tega, da dobim čim naravneje živad na filmski trak in po-

11 družina orangutanov

te ruse veleopice vsaj sestrične slavnemu »missing linku«, ki stoji med ljudmi in človeškimi opicami.

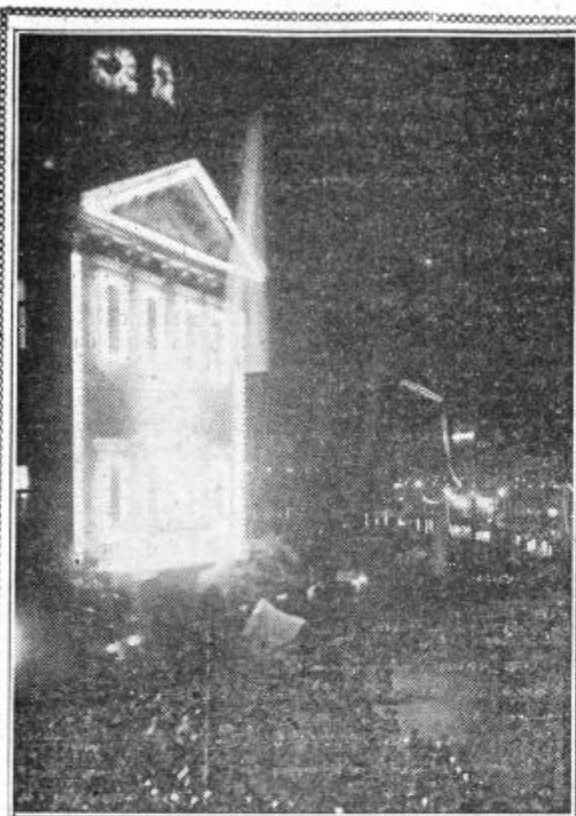
Zaradi njihovih presenetljivo človeških svojstev smo si izbrali dva orangutana, možjaka in njegovega mladiča, za dve glavni vloži v naši džungelski drami. Zasedli smo ju v vejah velikankega drevesa, kjer sta se živali očitno čutili na varnem.

Bili smo prvi ljudje, ki sta jih ta rustiniška stvara kedaj videla, vendar nista bila nič sovražna. Nasprotno, skoraj sta pokazala jasne znake naklonjenosti in se redno pojavljala v naš tabor. Bila sta zaupljiva, poslušna in nenavadno zabavna. Krstili smo ju Tuo in Rango, čez teden sta že slišala na svoje ime in na klic volino prihajala iz drevesnih vej. Posebno Rango je bil vsem pri srcu.

Brez kletke in vrvi se nam je obneslo, da smo ves čas svojega bivanja imeli živali

dam pristno okolje iz orangutanovega življenja v divjini.

Sicer pa se orangutanovo rodbinsko udejstvovanje za čudo strinja s človekovim obitljevanjem. Matere nosijo svoje malčke in malčice na rokah okrog in božajo, gladijo, ljubkajo svoje mladiče kakor človeško deco. Samo domnevati smo mogli, da je Rangova mama mrtva, kajti opica nikdar ne zapusti svojega nebojllenežnega skota. Tuo si je naprtil skrb za vzgojo svojega sina in opravljal očetovske dolžnosti s posebno vnemo. Ponoči, ko je Tuo bival v svojem gnezdu iz drevesnih vej, je Ranga čvrsto oklenal z rokami. Več kot enkrat smo se mogli prepričati, da je od banan in drugih sadežev najboljši in najokusnejši prepuščal svoiemu potomcu. Orangutanova sličnost s človekom je deželanom vzbudila vero, da so to prav za prav ljudje. To naziranje odseva tudi iz imena orang - utan, ki je malajskega izvora in pomeni toliko kot človek džunglje.

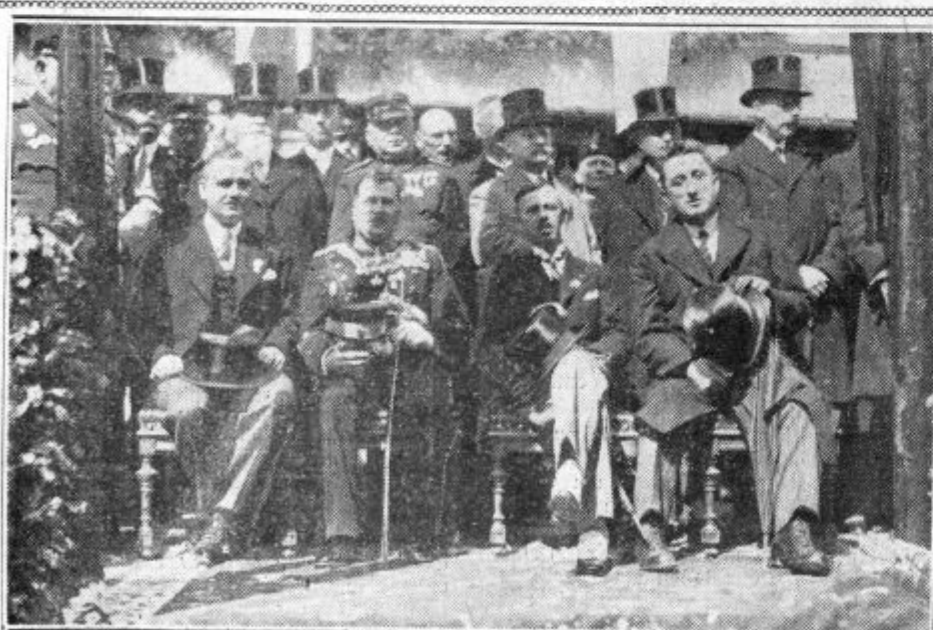

SPOMNU KRALJA OSVOBODITELJA

6. septembra 1931

Zgoraj: skupina praporov pri odkritju spomenika
Spodaj: skupina slovenskih narodnih noš

Levo zgoraj: sečano razsvetljeni ljubljanski magistrat. — V sredi: Mestni trg ob pričetku svečanosti. — Spodaj: dostojanstveniki pri odkritju spomenika (od leve proti desni): ban dr. D. Marušič, kraljev zastopnik general E. Ilič, zastopnik vlade minister dr. A. Kramer in minister I. Pcelj (vsi v prvi vrsti).

Henry Picard

Pečatni prstan

(Nadaljevanje)

Ko je imel orožje v roki, je Müller takoj zadobil svoj mir. Kako se njegov nasprotnik moti!

Nož! Pa saj zna na dvajset korakov zapčiti rezilo v kolobar, napravljen z naprstnikom. Pierre Bruzon naj le pride; videl bo, ali je Jožef Müller neroda!

Čvrsto je stisnil ročaj svojega orožja v stisnjeni pesti in mrmral:

»Na noge, igra ni izgubljena.«

Predvsem je moral povečati razdaljo, ki ga je ločila od preganjalca, zmešati sled, pridobiti časa in nato..., nato!... Prav za prav ni vdel, vendar zanašal se je na svojo čudovito moč, na svojo gibkost in v svojih spominih je brskal, da bi se domislil katerega izmed tisoč obratov, ki se jih je naučil v prisilni delavnici med najposobnejšimi zastopniki mednarodne sodrge.

Kolikor so ga noge nesle, je praščil v park, ogibajoč se drevoredom, vihrajoč po zelenih tratah, in dospel konec parka, ki ga je zapirala lesena lesa. Z enim skokom je bil čez njo.

Pred njim so se razprostirali pašniki, obrobjeni na eni plati z neskončnostjo nedozirnega obzorja, na drugi pa z gozdičem zakrnelega drevja in trnovitih grmov.

Jožef Müller se je za nekaj časkov ustavil, da bi poslušnil. Samo prežvekovalci so s svojimi kraguljički motili pokoj poznega dne.

V dalji se je pojavil dim iz parnika, ribiške ladjice so se zibale na vodovju.

Iz neizmerne oceana, polnega vznemirljive tajne, privlačnega nalik breznu, je venomer vstajal zamolkel šum valov, ki so se podili proti bregu.

Jožef Müller je stopil naprej, se sklonil. Obrežje je padalo navpik; odspodaj so štrlele čeri z neenakimi ostmi.

Odmaknil se je, sedel za nekaj sekund, a sunkoma je poskočil in obračal glavo na vse strani. Ali se mu je zmešalo, da je pozabil pretnjo, ki je bila vsako minuto, vsako sekundo huiša?

Koliko časa je že tekel? Koliko pota je že premeril? Kje je njegov neprijatelj? Ali ni zašel v svojem blaznem diru? Mar mu ne hiti naspoti?

Sama tesnobna vprašanja, ki so ostala brez odgovora.

Vnovič se je zagnal naravnost na travnik, presekan s prekopi za namakanje.

Spomnil se je pripovedi nekega souklenjenca in začel teči po takem jarku, hoteč zmešati sled psom, ki so ga morda že sledili. Potlej je hodil ritenski po precej mokrotnem ozemlju, skočil iznova v prerov, dospel na gozdni okrajek, kjer je zadihan obstal, ne vede, kam naj krene.

Uho je pritisnil na zemljo, da bi bolje razločil glasove, in prisluškoval.

Nič! Niso mu še prišli na sled.

Držeč se v dve gubé, preže z nemirnim pogledom, krčevito stiskaje ročaj svojega noža, se je napotil v goščavo.

Kakor je potekal čas, so se Jožefu Müllerju živci, ki so bili že postavljeni na trdo preizkušnjo, bolj in bolj razvnmali.

Pred opasnostjo, ki jo je čutil v neposredni bližavi, bi si bil včasih želel videti pred seboj svojega sovražnika in se boriti z njim na življenje in smrt, z nožem v roki.

To prehodno razdraženje se je takoj umaknilo najljučjemu obupu, najjačji grozi.

Suha veja je počila, preplašena ptica sfrfotala; zdrnil se je in blazno zahre-

penel, naj bi zemlja regnila in ga otela njegove nespravljive usode.

Mahoma se je vrgel na tla, da se je mehka zemlja vdajala pod njegovim životom. Pred njim je stala lesenjača, kmetska čuvajnica, oddihovalnica, kjer bi se bilo ob drugačnih okolišnih prijetno ustaviti ter uživati samoto.

Če je hiša obljudena, pomeni to novo nevarnost; v nasprotnem primeru pa bi se nemara utegnili najti v njej puška ali samokres, ki bi ga izravnala z njegovim protivnikom in mu omogočila drago braniti svoje življenje.

Umreti je tako ali tako, čemu oklevati, in odkrito je stopil naprej.

Vrata, ki jih je kanil raztreščiti s krepkim zaletom, so bila samo priprta.

Pripravljen na zlodejstvo, je stopil v prvo izbo, prostrano sobano, kjer je stala debela miza in stolci od rezljane hrastovine.

V tej dvorani ni bilo žive duše, prav tako tudi ne po ostalih prostorih te zapuščene hiše.

Navzlic pozornemu iskanju ni mogel izvohati nikakega orožja.

Kakor človek, vajen takega opravka, se je brez omahovanja lotil blagajne, kjer je slutil denar, rabeč pri tem svoj nož liki vzvod. Nadejal se je, da bo, če se izmota iz te zagate, laglje odrinil kam daleč od negostoljubnega lastnika te ograde, ne oziraje se na to, da bi ta vlom opravičeval njegovo pogibel v očeh morebitnih zasledovalcev.

V vlomljenem predalu ni bilo drugega ko list papirja, na katerem je Jožef Müller čital te besede:

»Še ob smrtni grožnji si ostal tat, Jožef Müller, tvoja zadnja ura je blizu.«

»Bedak!« se je zarežal razbojnik, »bedak! Menda misli, da bom novine čital, medtem ko bi me on skušal spraviti v krtovo deželo.«

Za trenutek je še počakal, bulječ v papir, ki ga je držal v roki. Z obraza se mu je brala zmedenost in nekakšna tesnobna skrb. Namršil je obrvi, zmajal z glavo in zamomljal:

»Slaba reč, potemtakem je vedel, da pridem semkaj.«

In vnovič je poskusil stisniti iz zamotanih zavojev svojih možganov jasno misel, določni načrt, po katerem naj bi pobegnil. Vendar alkohol je bil polagoma opravil svoje nesrečno delo in nobena rešitev mu ni prišla na um.

Neko pohištvo je zaškripalo za njim. Jadrno se je okrenil in ob lahnem šumu

mu je pljusnil v dušo val strahu. Ne mené se, ali morebiti ne čaka nanj njegov sovrag, da ga potolče kakor zajca v ležišču, se je tokrat zagnal iz hiše ter oddirjal na vso moč, podesetorjeno v bojazni, proti zemljišču, proti nepre-

stopnemu zidu, ki so ga stražili hudi danci in moški s puškami.

Pridušen lajež, skok, krik od groze, za njim padec, ljuta borba človeka z živaljo, prepletanje, vzdrgetavanje, nato se je Jožef Müller zopet vzravnal, ves razcefran in krvav. Danska doga je ležala mrtva z nožem v goltancu.

Razbojnik se je globoko oddahnil.

»Da nisem imel rezila v roki, bi bil jaz na njegovem mestu,« je rekel, ko je izdrl svoje orožje psu iz trupla in ga obrisal ob svoji obleki.

Nekaj sekund je minilo. Jožef Müller je negibno strmel v pasjo mrhovino; mrkel sijaj mu je seval iz oči, toda ob daljnem bevskanju se je na novo stresel. Hrup, ki se mu je sedaj bližal, je bil pravi hrup, nič več utvara njegove domišljije. Zasukal se je torej na peti ter odbrzel proti morju.

Čez kakih sto metrov je dosegel hosto, se v naglem ovinku ognil gozdne kolibe, koračil preko novih travnikov, se tu pa tam vrgel na vse štiri, kadar se mu je zdelo, da sliši nenavadno šušljanje, zopet vstajal, dirjal, se spotikal, se vzračal po tleh, nakar se je vnovič pobral in še tekel.

Ves blaten, krvav in znojen, razcapan, razmršenih las in preplašenih oči, je sopihal proti oceanu.

Jožef Müller je sedaj plezal po strmi stezici visokega obrežja. Nagnjen nad brezno je skušal zaslediti tir ali vsaj štrline, po katerih bi mogel navzdol, pa četudi v nevarnost ali smrt!...

Nič! Iztaknil ni nič!

Solnce se je nižalo na obzorju, se polahko pogrezalo v morje; usodna ura se je bližala in Jožef Müller je še venomer stopal po carinarskem natrvu, komaj dovolj širokem, da je bilo prostora za obe nogi.

Zdajci je kliknil od radosti: pravkar je dosegel skrajni konec posestva; prečni zid je prenehal ob stezici, ki se je končavala v globoki poklini, zajedeni v strmovito pečevje. Preko te razpoke je ležala dolga in široka deska, spajajoč oba okrajka strmal, tako da je bila obrežna stezica nepretrgana. Še deset metrov — pa si na svobodi, z zdravo kožo! Jožef Müller je ponovno zavriskal od veselja in v nekaj sekundah prekoračil razdaljo, ki ga je ločila od te rešilne deske, kar...

Ko je Pierre Bruzon izrekel one besede: »Stirinajst minut imaš še!«, je Jean, postarni sluga, ki je spoštljivo stal za svojim gospodarjem, pristopil in plaho zašepetal:

»Ne zamerite, gospod Pierre, da nisem že blizu trideset in pet let v službi vaše družine, si ne bi dovolil..., ampak videl sem vas v zibeli...«

»No, kaj?« je nestrpno žugnil mladi mož.

»Pustili ste mu orožje, in ti rokomalsi ga znajo inenitno sukati...«

»Pa potlej!«

»Potlej vas bo skušal ubiti. Če dovolite, bi ga šel jaz iskat. Saj veste, kako znam puško v roke jemati, bil sem najboljši strelec daleč naokoli...«

»Hvala, dobri moj Jean,« je zaklical mladi mož ganjen, »take žrtve ne dovolim. Sicer pa je popolnoma odveč, da bi se izpostavljajal sunkom tega malopridneža.«

»Kako to, mar ne greste skoraj na lov?«

»Časa dovolj. Pojdi sem,« je velel, ga potegnil s seboj v pušnico in ga prisilil, da je sedel na stol poleg njega.

Mladi mož je potegnil iz tobačnice dve »kampeonki« in ponudil eno svojemu staremu služabniku, ki je ostrmel. Nato se je ozrl na svoj časovnik in klical:

»Če sem vse natanko preračunal, bom prav hitro kaj izvedeli o naši divjačini.«

Jean je dvignil proti Pierru Bruzonu obraz, na katerem se je brala živa osuplost.

V tem trenutku je zadrlinkalo.

»Naš možak je v kolibi,« je dejal Pierre Bruzon preprosto. »Zdajle je potisnil vrata. V desetih minutah bomo vedeli, ali zasluži usmiljenje. Če je pameten, bo vzel svitek vrvi, ki leži v kuhinji, in si bo še mogel rešiti glavo. Ako pa je, kakor domnevam, ostal krvoločna zverina, ki je umorila mojega očeta pred desetimi leti, je po njem.«

Vnovič je zazvončkljalo.

»Miznico je vlomil,« je še rekel mladi mož. »Zdajle jemlje svojo obsodbo na znanje.«

»Kako pa to veste?«

»O, enostaven stik, davi sem žico napeljal. Očividno ni tako močan, kakor sem si mislil o njem.«

Čez deset minut je nekdo potrkal, moški se je prikazal.

»Kaj pa je, Georges?«

»Gospod, povedat sem prišel, da je zaklal enega od psov in potem zbežal proti morju. Louis in Alfred dobro pazita. Nobene spremembe pri vaših ukazih?«

»Nobene. Ako poskusi uiti po travnikih, ga potolcite.«

Okrenivši se potem k staremu Jeanu, je Pierre Bruzon zapovedal:

»Vzemi svojo puško in hodi za mano. Gonja se prične!«

Kakor da se sprehajata, vendar oprezno, sta dospela oba moža na strmi breg in jo ubrala po carinarski stezici, koder je Jožef Müller stopal pred njima. Nad vse previdno sta rinila dalje ter opazila rokovnjača uprav v trenutku, ko je sklonjen motril prepad.

Vpričo jadnikovega položaja je sočutje seglo osvetniku v srce. Toda misel na umorjenega očeta mu je branila odpustiti. Že se je ubijalec pognal na osvobodilno desko, kar... se ta nenadoma zaguga v praznino in potegne nesrečneža s seboj.

»Pravica se je izvršila,« je rekel Pierre Bruzon.

»Pravica se je izvršila,« je ponovil stari Jean in se pokrižal. (D. A.)

Mož, ki je premagal materijo

Dne 30. avgusta je ves znanstveni svet proslavil šestdeseti rojstni dan velikega fizika in raziskovalca atomov sira Ernesta Rutherforda.

Rutherford velja za enega najpomembnejših fizikov sedanosti. Poglobil je vse naše sedanje naziranje o navidezno mrtvem svetu materije ter mu je v marsičem ustvaril tudi novo trdno podlago. V tem pogledu je bilo njegovo delo prav revo-

Lord Rutherford

lucionarno. Če je danes svet najmanjših reči (mikrokosmos) razkril našim instrumentom in aparatom vsaj delček svojih skrivnosti, je to v prvi vrsti Rutherfordova zasluga. Kakor je njegovo življenje vnanje majhno in siromašno dogodkov, tako mnogostranski in obilen je plod njegovega neumornega znanstvenega delovanja.

Rutherford se je rodil v Avstraliji, a je prišel čisto mlad na Angleško, kjer je dokončal tudi vse poglobitve študije. Potlej je delal kot asistent pri slavnem učenjaku Thomsonu, kjer si je ustvaril tudi podlago za svoje grandiozno življenjsko delo. Komaj je prekoračil trideseto leto, je že bil imenovan za profesorja na univerzi v Manchesteru in postal nato tudi član slavnega kolegija v Cambridgeu. V razmeroma kratkem času je

dosegel v fiziki tako sijajne uspehe, da je zaslovelo njegovo ime širom sveta. Kot največje odlikovanje za svoje delo je prejel 1908 Noblovo nagrado.

Odločilni dogodek, ki je končno ustalil smer Rutherfordovega raziskovanja na raznih področjih fizike, je bilo odkritje radija, ki se je posrečilo zakoncem Curie v Parizu. Z radijem je bila odkrita neka zagonetna snov, neka tajnствena prvina, ki je nenehoma in vedno enakomočno izžarjala energijo brez znatnih vnanjih sprememb, ne da bi pri tem izgubljala na gmoti, kakor bi bilo pričakovati po takrat veljavnih prirodoslovnih teorijah. Radij je omajal in obetal celo popolnoma ovreči enega glavnih stebrov takratnega naravoslovja znameniti zakon o ohranitvi energije, ki ga je izrekel Robert Mayer. Radij se je zdel uganke, ker se ni dal spraviti v sklad z nobenim obstoječim načel. Rutherford se je trdovratno lotil te uganke, ki jo je končno tudi elegantno rešil v skupnem delu s fizikom Soddyjem. Učenjaka sta dokazala, da so atomi radija v stanju stalnega razpadanja. Razpadline radija se zaznavajo v obliki žarkovja, ki sta jih dokazala troje vrst. Alfa in beta žarki so neznansko majhni materialni delci, ki odletavajo z velikansko brzino v prostor, dočim imajo gama žarki značaj valovanja kakor svetloba ali toplota in so skoraj popolnoma slični röntgenskim žarkom. Materialne radijeve žarke bi lahko primerjali s pritlikavimi projektili strojnice, ker kažejo povsod, kamor zadenejo, močan razdiralni učinek. Samo z nepojmljivo pritlikavostjo teh materialnih delcev si je mogoče razlagati, zakaj lahko vsak delček radija izžarja celih 1700 let energične žarke, ne da bi izgubil več kot polovico začetne gmote.

Na tem spoznanju je Rutherford osnoval hipotezo, da sestoji vsak atom iz pozitivno električnega jedra, okrog katerega kroži eden ali več še manjših delcev tako zvanih elektronov. Ta model atoma, na katerem je pozneje zrazla Bohrova atomska teorija, je dandanašnji osnova vsega našega naziranja o bistvu materije.

Atom se smatra za pritlikav solnčni sistem, v katerem predstavlja atomsko

Jedro solnce, posamezni krožeči elektroni pa planete.

Rutherford je tudi pravilno spoznal, da je razlika med posameznimi prvinami n. pr. med zlatom in srebrom ali med vodikom in kisikom edino v velikosti jedra in v številu krožečih elektronov. S to trditvijo pa je doživela vstajenje tudi stara vera alkimistov o možnosti pretvarjanja posameznih prvin. Atomu svinca n. pr. bi bilo treba samo odbiti po-

trebno število elektronov, pa bi nastal iz njega atom zlata. S tem spoznanjem je nastopila v fiziki nova doba razbijanja atomov.

Tud na tem polju je bil Rutherford prvoboritelj. Z radijevim žarki se mu je posrečilo razbiti atome dušika in hkrati dokazati, da je jedro vsakega atoma v bistvu vodikov atom. Da so si tedaj vse stvari v bistvu slične in se morajo dati pretvarjati druga v drugo.

Ameriški magazin v latinščini

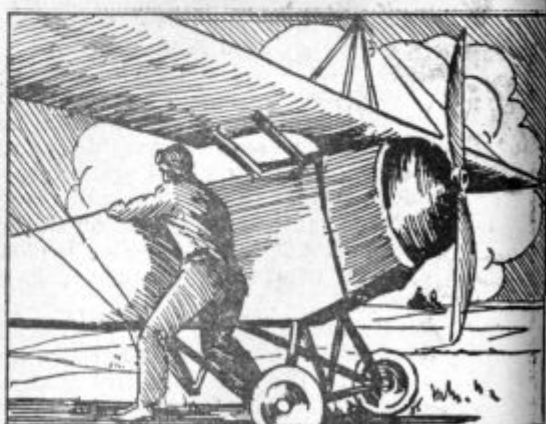
Medtem ko v Evropi malce polema študij latinščine, se v Zedinjenih državah nekaj časa razodeva nasprotni pokret. Zato je začel A. Warsley, profesor na kolegiju v Brooklynu, izdajati izviren obzornik z naslovom *Auxilium Latinum*. Tiska ga »Simplified Press«, 666 Hancock Str., Brooklyn, New York. Za kratkočasni del razpisuje natečaj za anagrame in križalke, kjer bo seveda vse v latinščini. Uredniki delajo brezplačno, vnanjim sodelavcem se obeta 1 cent od besede pri slednjem prispevku ali kratki zgodbi, ki naj se nanaša na moderne ideje. En stolbič je prihranjen poročilu o knjigah, posebno takih, ki so kolikortoliškega pomena za poznavanje latinščine. Nova smotra ima zla-

sti namen, da bi nudila zanimivega, lahkega, poučnega gradiva za čitanje ter tako poživila vnemo za latinski jezik. Septembrska številka bo obsegala 12 strani z 9 različnimi oddelki v 5000 izvodih. Mesečnik stane samo 50 centov. Vsebina hodi zgolj literarna, brez političnih ali verskih osti. D.

Mušice - sladkosnede

Staro vero, da mušice ne marajo za vsakega človeka, je znanost potrdila. Odkrili so, da so jako izbirične, kadar gredo na krvavi lov s svojimi rilčki, tanjšimi od najtanjših vbrizgovalnic; vemo celo, da vohajo ljudi na velike razdalje in pogosto lete na kilometre daleč k svojemu smotru, hotoč najti hrane.

RAZVOJ LETALSTVA

Mornariški letalski podporočnik R. A. J. Warneford je uničil Zeppelina v zraku. Eksplozija zrakoplova je prevrnila njegov aeroplan. Warnefordu se je s težavo posrečilo, da ga je naravnal, a motor se mu je ustavil in moral je pristati za nemško bojno črto.

Warneford je bil silno razburjen in v skrbeh, a vendar se je takoj večje lotil upornega motorja. Najprej je poizkusil zavrtiti propeler; nato je skočil nazaj k sedežu, da bi poizkusil svojo srečo z izpremembo mešanice goriva. Bilo je kakor moreče sanje. Vsak trenutek so se utegnili pokazati nemški vojaki.

Ernst Berg:

Antonija — velika umetnica v ljubezni

Odločna lepotica — Belizarjeva žena — Okrutna obsodba
zgodovinarjev

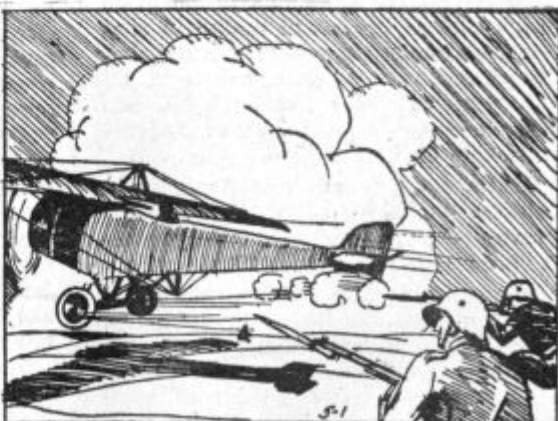
Čudno naključje usode je hotelo, da sta v šestem stoletju zavladali vzhodno-rimskemu cesarstvu dve ženski. Prva je bila Teodora*, nekdanja cirkuška plesalka, žena in sovladarica cesarja Justinijana I. Druga je bila Antonija, žena največjega vojskovodje Belizarja. Obe sta bili rojeni v cirkusu in sta tam odrasli; obe sta si s svojo lepoto in trdno voljo osvojili prva moža v cesarstvu.

Belizar je bil še mnogo večji suženj svoje žene kakor Justinijan. Cesar kakor tudi vojskovodja sta se lahko ponašala s tem, da sta bili njuni ženi zelo inteligentni in zelo odločni. Vendar pa je bila med njima velika razlika. Med tem, ko je bila Teodora zvesto vdana svojemu možu, je Antonija pri vsaki priliki varala moža, včasih kar na najbolj nesramen način. Spremljala ga je

na vseh vojnih pohodih; nikoli ni poznala strahu pred sovražnikom in lakoto in pomanjkanje je prenašala kakor najbolj trden mož. Kakor hitro pa jo je obšla ljubezenska strast, je pozabila na moža in na otroka (imela je sina iz prvega zakona). V nasprotstvu s Teodoro, ki je bila vedno bolj nežna in bolehnja, je bila Antonija čvrsta in zdrava; tam, kjer se je Teodora borila z zvijačo in intrigami, se je Antonija borila s svojimi lastnimi pestmi. Upi-rati se njeni volji je bilo tudi na njena stara leta, ko je že osivela, zelo nevarno. Veliki Belizar je bil lutka v njenih rokah; vodila ga je, kakor ga je hotela, in če se ji je kdaj izjemoma uprl, je zadoščala že prva beseda Teodore, ki je bila Antonijina največja prijateljica. Belizar, najhrabrejši vojščak svojega časa, je bil doma, v svoji palači v Carigradu, nepopisen slabič. Sedemnajst let po Teodorini smrti so Belizarja osumili

* Glej zadevni članek v prejšnji številki.

V SLIKI IN BESEDI

In res so ga opazili! Preden je utegnil spraviti motor v tek, je začul mrmranje glasov in zagledal bližajoče se nemške vojaške oddelke. Misel, da naj postane jetnik, mu je bila neznosna. S poslednjim, brezumnim naporom je zgrabil za propeler in ga srdito zavrtil. Motor je stekel! Nemci so že dirjali proti njemu. Warneford je skočil v letalo in zletel. Toča nemških svinčenk se je usula na njem. Vendar mu je bila sreča mila, da se je zdrav vrnil domov. Angleško vrhovno poveljstvo ga je nagradilo z Viktorijinim križcem.

veleizdajstva nad cesarjem, kateremu je vse življenje vdano služil. Nešteto krat mu je bil rešil prestol in cesarstvo. Ljubosumni in zavistni Justinijan je kaj rad verjel denunciantom; Belizar je bil obsojen in je moral pol leta živeti na cesarjevem dvoru kot njegov jetnik. Ko so ga 563 izpustili v prostost, je bila njegova moč strta. Umrl je dne 13. marca 505, osem mesecev pred Justinijanom, Antonija pa ga je preživela.

Belizarjevo ime se sveti v zgodovinskih knjigah kot ime največjega junaka bizantinske države; kasnejši svet pa se je zanimal bolj kot za njegova junaštva za prigode in častihlepne načrte njegove žene Antonije. V nasprotju z Justinijanom, ki je imel zmožnosti politika, pravnika, teologa in arhitekta, je bil Belizar neizobražen kmet, ki je znal zmagovati, ne pa misliti. Njegova odvisnost od dvora in smešna vloga, ki jo je igral kot zakonski mož, sta zatemnili njegovo vojaško slavo. Treba je poznati zgodovino Antonijine ljubezni do Teodozija, da si človek lahko predstavi navadnost moža in humor njegove žene.

Na nekem potovanju v Afriko, tako pripoveduje zgodovinar, sta Belizar in Antonija vzela nekega mladeniča — ime mu je bilo Teodozij — za sina. Družba še ni bila prispela do afriške obale, ko so se Antonijina materinska čuvstva izpremenila v strastno ljubezen. Teodozij je postal njen ljubimec. Kmalu so vsi razen Belizarja vedeli za njuno razmerje. Tedaj pa je nekega dne dobil Belizar anonimno pismo in še tistega dne je presenetil mater in sina v neki podzemeljski sobani v Kartagini. Kak drugi na njegovem mestu bi bil takoj potegnil meč, a Belizar je bil tako prijazen, da je najprej vprašal, kaj delata v tem skritem prostoru.

»Prišla sva,« je odvrnila Antonija in prelesten smehljal se ji je razlil po obrazu, »da skrijeva nekaj dragocenosti pred Justinijanovo požrešnostjo!«

Belizar je bil tako nepokvarjen, da je rajši verjel njenim besedam kakor pa svojim očem, in zaljubljena dvojica je nemoteno živela svoji ljubezni. Šele ko se je Antonijin rodni sin zarotil proti materi in s služinčadjo vred pred Belizarjem pričal proti materi, se je Belizar prepričal o njeni krivdi. Vsi so mislili, da je zdaj prišla za Antonijo in njenega ljubimca zadnja ura; tudi zdaj je znala Antonija tako spretno pregovoriti Belizarja, da ga je naposled po-

polnoma premagala. Izdajalce, med katerimi je bil tudi njen rodni sin, so vrgli v morje, poprej so jim pa izdrli jezike. Kmalu za tem je dobil Teodozij sijajno službo, v kateri si je pridobil veliko premoženje.

Antonija si je bila zagotovila svojega Teodozija, a zdaj se Teodoziju mahoma ni več moglo. Pobegnil je v Azijo in le z velikim trudom ga je spet dobila nazaj. Igra se je spet pričela in spet je nastal škandal. Belizar in njegov pastorek sta sklenila novo zvezo, da bi uničila Antonijo in Teodozija. Antoniji je Belizar grozil s smrtjo, Teodozija in Fecija je pa prijel in vrgel v ječo. Oba bi bila izgubljena, da se ni uprla sama cesarica Teodora. Prisilila je Belizarja, da je odpustil svoji ženi, dala Fecija prijeti in pripeljala Teodozija spet v objem presrečne Antonije. Teodozija so v cesaričini palači kar obsipali s častmi, a veliki načrt, da bi dobil celó vrhovno poveljstvo nad vso vojsko, se ni posrečil, zakaj Teodozij je nekega dne umrl v objemu svoje ljubice. Kmalu nato je Fecij pobegnil in Belizar je prišel v nemilost. A Belizarjevih vojaških zmožnosti ni bilo moči pogrešati, in ko je po cesaričini smrti spet dobil svoje dostojanstvo in prejšnji vpliv, je postala tudi Antonija spet tako mogočna, kakor je bila prej.

Zgodovino pisce so izrekli o Antoniji in njeni cesarski prijateljici uničevalno sodbo. Cesarico Teodoro označuje večina njih kot »demonsko ženo«, Antonijo pa kot vlačugo in nečloveško mater. Obe sta bili razuzdani, okrutni, gospodstva željni in polni zvijače, obe sta napravili marsikaj, česar skoraj ni moči opravičiti, a vendar ju mora pravo človeško umevanje mileje soditi. Tudi če ne gledamo na to, kar sta obe dekleti pretrpeli v svojih mladih letih, in na krivice, ki so jima jih prizadejali ljudje, nam še vedno ostane dejstvo, da takih okrutnosti nista zagrešili edini v svojem času. Vsa zgodovina vzhodno-rimske države je od prve do zadnje strani napisana s krvjo.

Od velikega Konstantina pa do Paleologov so si dajali vladarji v skledah poklaniati nosove in uhlje svojih nasprotnikov in umetnost odstranjevanja nevarnih tekmecev s tem, da si jih pohabil ali oslenil, ni nikjer dosegla take popolnosti kakor v Carigradu. Tudi Justinijan se ni ogibal umora, da je prišel na prestol, in njegova hladna okrutnost

ni nič manj vredna obsojanja kakor Teodorine ali Antonijine očitne in besne strasti. Antonijin največji zločin vidijo v tem, da je bila pripravljena izročiti svojega sina jetništvu in smrti, pozablajo pa, da je pretila Antoniji enaka usoda in da se sin ni imel pravice postavljati za sodnika svoje matere. Obe ženski sta imeli vsaka svoje grehote in svoje vrline. Ravnali sta se po svo-

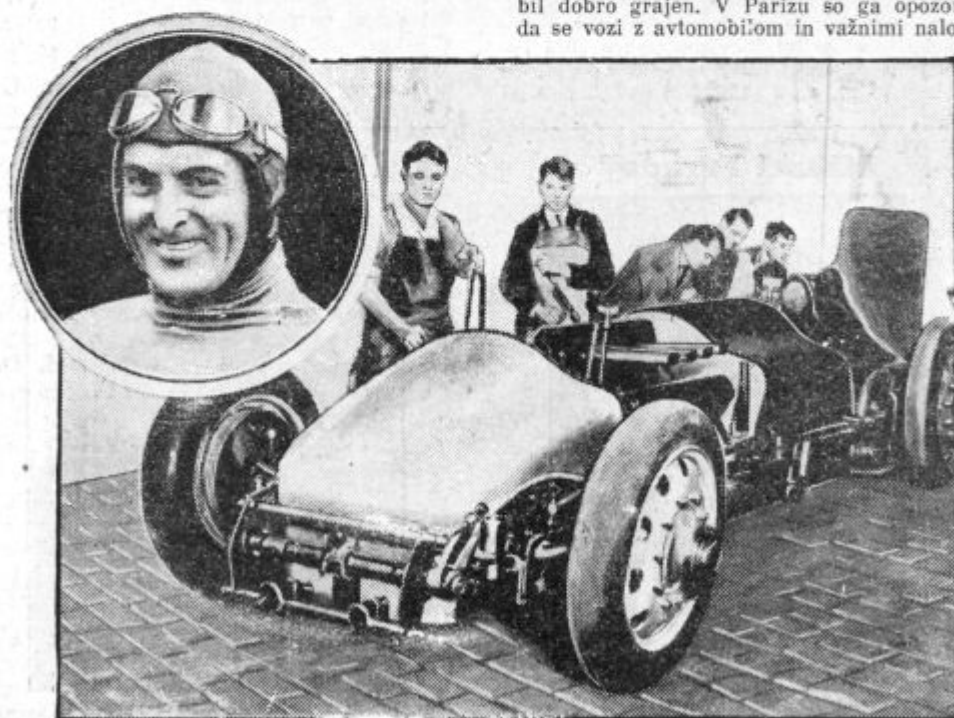
jih nagibih in sta bili prav tako prepričani o tem, da hočeta to, kar je dobro in pravo, kakor o tem, da so njuni nasprotniki poosebljena podlost in nizkosta. Antonija ni umrla zgodaj kakor Teodora, ki je čakala komaj štirideset let, ampak dosegla je visoko starost. Večino svojega imetja je določila za dobrodelne namene.

Campbell — vojak in junak

Ko je izbruhnila vojna, je bil sir Malcolm Campbell star 29 let. Seveda je bil med prvimi, ki so morali opasati sablje. Na dan vojne napovedi — 2. avgusta 1914 — je startal z reke Temze na vožnjo z motornim čolnom okoli angleške obale. Moral je pač obrniti krmilo in se vrniti v London. Še par dni in Campbell je bil v rumenkasti uniformi angleškega vojaka. Armada ga je vzela s seboj na francoska tla, kjer je prenašal zanj brzojavke. Razen tega je bil v skupini tajnih kurirjev, ki so opravljali posebno kočljivo posle, ravno med njimi je bilo za Campbella mnogo prilike za nenavadne doživljaje.

Res je sicer, da so vse zgodbe iz vojne precej slične in je marsikdo sam doživel stvari, ki jih je zdaj že rad pozabil. Zato so dogodki, ki so nam znani iz vojne dobe vredni omembe pač le zaradi tega, ker jih je doživel Campbell, ki mu tudi v mirni dobi ni bila nobena senzacija dovolj. Drzni zmagovalec najbolj napetih avtomobilskih dirk si je že pred izbruhom svetovne vojne tako utrdil živce in voljo, da ga je služba v vojni lahko samo veselila in so mu bili nekateri napeti doživljaji samo nadomestilo za one neštevilne, senzacij polne zmage na dirkališčih.

Kmalu potem, ko je pričel služiti v Franciji, je prevažal z vojaškim avtomobilom važna sporočila s fronte v Le Havre. Voz je bil dobro grajen. V Parizu so ga opozorili, da se vozi z avtomobilom in važnimi naloga-

Campbell s svojim avtomobilom

ma tudi skupina Nemcev, preoblečenih v francoske uniforme. Če bi se srečali, bi gotovo skušali dobiti dragocene vesti. Takrat je bilo mnogo nemških vohunov za zavezniško fronto.

Po poldrugourni vožnji je zastavila Campbellu pot čudna prikazen; preko ceste je stala vrsta vojakov s pripravljenimi puškami. Francoski častnik je ukazal: »Stoj!« Z revolverjem v roki je stopil do avtomobila in vprašal neprisiljeno, toda grožeče: »Ali znate nemško? Campbell je že hotel priznati... V naslednjem hipu bi bil najbrže omahnil s prestreljeno glavo. Odgovoril je v angleščini, da ne razume tega jezika.

Obenem mu je švignila skozi mozeg misel, da so ti ljudje najbrže oni preoblečeni Nemci, pred katerimi so ga svarili v Parizu. Še hip je pomislil, ali bi ne bilo pametnejše, da bi smuknil z avtomobilom skozi kordon. Najbrže bi bili potem streljali še za njim. Bila je pač vojna! Po kratkem razgovoru se je pojasnilo, da so bili vojaki pravi Francozi, ki so imeli nalog, da morajo zasledovati Nemce, ki so preoblečeni v Angleže.

Kakšne razmere so vladale takrat v severni Franciji, priča dogodek na mostu čez reko Rouen. Skupina Nemcev, preoblečenih v francoske častnike, je z avtomobilom dospela na most, kjer so jih aretirali. V vozu so našli ogromno zalogo dinamita, s katerim so nameravali pognati most v zrak.

1915 je Campbell obolel. Prepeljali so ga v Anglijo, kjer so ga kmalu pozvali, naj se javi v vojnem ministrstvu. Zelo so se čudili, ko so ga videli še vedno v obleki navadnega vojaka, dasi je bil že v septembru 1914 povišan za častnika. Pet mesecev je bil že častnik in ni vedel zato! Kot častnika so ga

dodelili letalcem, kjer je imel zopet prilike dovolj za napete dogodivščine.

Letalci so imeli v vojni težke naloge. Nekoč je moral Campbell v zrak s težko strojnico, vendar se pred startom ni prepričal, ali je letalo brez bremena. Ko je skušal letalo dvigniti s tal, se je usmerilo naravnost proti hangarju. Dvignilo se je le toliko, da je par centimetrov nad streho zletelo nepoškodovano na drugo stran. Toda v zrak ni hotelo za nobeno ceno, ker je bilo preveč obremenjeno. Še bolj mučno je bilo, ker bremena med vožnjo ni bilo mogoče odvreči. Vijaki so bili zadaj in breme bi bilo, če bi ga bili odmetavali med vožnjo, poškodovalo vijak. Treba je bilo nad morjem obrniti in spustiti se na zemljo — s hitrostjo 85 km na uro. Vse je šlo po sreči; breme so odložili, naložili drugega strelca in odleteli v Francijo.

Drugič je bil s strelcem na poskusnem poletu nad morjem. Strellec je moral v gotovih presledkih streljati na potopljeno ladjo, ki se je videla v globini. Streljati pa ni smel prej kot iz višine 500 m. Campbell je opazoval, ko je strellec pritisnil na petelina, toda puška se ni sprožila. Potegnil je pač slabo, toda možu se ni posvetilo, zakaj puška ne strelja. Campbell ga je opozoril, naj potegne popolnoma. »Kaj ste dejalic, je odvrnil nespretni vojak in se pričel obračati proti Campbellu. Puškina cev je zijala v Campbellu, strellec pa je držal prst na petelinu. Nič ni odgovoril, zaokrenil letalo in se spustil skoraj navpično na tla. Strelca je vrzlo v drugo smer in tudi puškina cev je obenem z njim pogledala v prazno... Tako si je »krajšale« Campbell dolge ure v vojni...

Mihael Faraday

Slavni odkritelj električne industrije, o čigar življenju in delu smo poročali v tekoči knjigi str. 159 in 162.

Frederic Sauvage

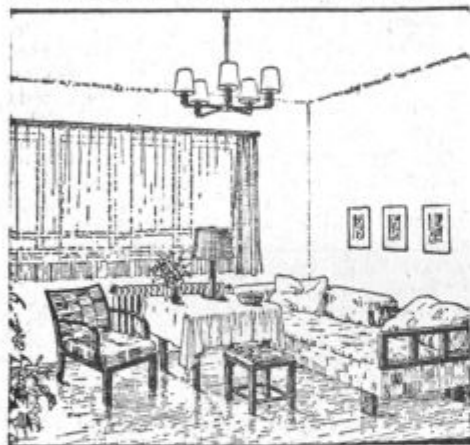

Znameniti tekmeč našega Reslja, ki je napravil pred sto leti prve uspele poskuse z ladijskim vijakom

ČLOVEK IN DOM

Udobni kotički v stanovanju

Dandanes živimo v znamenju stanovanjske stiske in pomanjkanja prostora. Prizadevanje, da bi to stisko olajšali, je spravilo »kot«, v razni podobi in z raznim namenom, spet do časti. Kot je že nekoč igral veliko vlogo, v biedermeierskem času, ki je bil našemu zelo soroden. Tudi takrat, na koncu napoleonskih vojn, je bilo povsod pomanjkanje prostora in ljudje so morali gledati, da so si vzlic temu urečili življenje. Tudi takrat so izrabljali sleherni kot in kotiček. Kot pri oknu je ime! po-

seben pomen: izkušali so mu dati značaj posebnega prostora in ga ločiti od ostale sobe s tem, da so zvišali tla s stopničastim nastavkom, kakršne vidiš v mnogih stanovanjih še današnji dan. Na tem nastavku je stal udoben naslanjač s stranskimi uhlji, majhna mizica, pri kateri je navadno šivala gospodinja, in razne rastline v loncih, kakršne so tudi danes spet v modi in se tako prijetno skladata s kaktusami na oknih. Tu je bilo domačinovo počivališče, kjer je bral svoj časopis, tu je šivala in krpala gospodinja; bil je oddeljen prostorček, do katerega otroci niso imeli dostopa.

Zelo podoben je bil »sobni kotiček«, ki so ga isto tako napravljali v želji, da bi ustvarili tiho pribežališče.

Tesnota naših današnjih stanovanj je sobni kotiček obnovila, odklonila pa je nastavek pri oknu, ker je za naš današnji občutek nesodoben.

Velika miza sredi družinske sobe ni primerna za majhne prostore. Taka miza jemlje prebivalcem vso svobodo gibanja. Zato je najbolje, da jo postavimo v kot.

Gospodinjinemu okusu se bo že kako posrečilo, da ustvari s pomočjo mize, zofe, treh naslanjačev, visoko stoječe svetilke in nekaj loncev cvetlic — da ne pozabimo rumovega drevesa — prijeten in prijazen prostorček za rodbino.

Žena, ki dela v kakem poklicu, n. pr. modistka, učiteljica ali risarica, si bo prav tako uredila kotiček sobe za svojo posebno delavnost. Vse tvorivo za delo in vse orodje naj bo udobno spravljeno v kakem predalniku, na polici ali v majhni kotni omarici, da ne bo vsa soba nosila pečata delavnosti svoje prebivalke in da bo mogla le-ta zvečer hitro pospraviti.

Tudi z bralnim in pisalnim koticom si lahko ustvarimo oddeljeno, majhno kraljestvo. Pisalno mizo, ki je lahko tudi samo navadna majhna mizica brez predalov, postavimo v najsvetlejši kot sobe. Nad njo obesimo polico z mnogimi majhnimi predali. Moderna odprta polica naj stoji neposredno zraven pisalne mize. Stenska svetilka s senčnikom bo omogočala pisanje tudi zvečer.

Kako izpolnimo špranje med deskami v podu.

Napravimo si mešanico iz treh delov žaganja, enega dela krede (Schlemmkreide), vročega lima in vroče vode, katero zlijemo v špranje. Z vročim železom polikamo zamašene špranje, da postanejo gladke. Ko se mešanica v špranjah posuši, jo prebarvamo z oljnato barvo. Špranje tudi lahko s kitom zamažemo; ko se kit strdi, pa ga pobarvamo.

Usnjeno opremo čistimo tako,

da jo obrišemo s krpo, ki je namočena v mleku ali pa v terpentinu. Za temno usnje vzamemo mešanico kisa z oljem. Po tej proceduri posušimo usnje s suho mehko krpo. Časih se napravijo na naslanjačih od glave mastni madeži, katere odstranimo z bencinom in mehko kredo. Nekatero usnje se tudi zelo lepo čisti z jajčnim beljakom. Po vsakem takem čiščenju pa je treba usnje dobro zdrgniti s suho mehko krpo.

MODERNA ŽENSKA

Degenerirani ideal moderne lepote

Sport in telesne vežbe popravljajo grehe modnih risarjev in krojačev.

Ali ste že videli žensko, ki bi imela vrat dolg kot glavo? Ali ste že gledali sliko ženskega gornjega telesa, podobnega labodjemu? Ali ste že opazovali živo žensko postavno v obliki vžigalice, ki bi bila količkaj podobna čudnim karikaturam v elegantnih modnih žurnalih in časopisnih reklamah za modo? Ne, takšnih žensk sploh ni na svetu.

Kdo je prav za prav sprožil v svet te slike nenaravne šibkosti in tankosti ženskega telesa? Neka degenerirana umetnost, ki hoče prepričati, da je idealna ženska postava vitka in dolga, tanka in brez mišic kot senca. Na tem polju greše menda najbolj modni risarji, ki nobenega svojih izumov nočejo ali ne morejo pokazati na telesih, kakršna so v resnici.

Po sto in sto letih bodo ženske nove civilizacije, ki jim bo naša doba stari vek, zadele na te modne risbe in se bodo čudile ženskemu tipom, ki so razveseljevali 20. stoletje. Pregledovale bodo modne revije in reklamne oglase modnih trgovin ter si belile glavo o strahotnih postavah našega časa, ki so mogle biti le plod slepih risarjev. Povsod bodo videli le slike nenaravnih bitij s tankimi in dolgimi udi in telesi brez oblike.

Vsi ti znanstveniki bodoče civilizacije bodo dobro vedeli, da je normalna ženska približno 6 in pol do 7-krat tako velika kot njena glava. Če bodo prelistavali te čudne modne risbe, bodo morali misliti, da so ta neokretna bitja lahko gledala v prva nadstropja in da so se vselej, kadar so šla počivati, parkrat preganila, ker bi sicer ne mogla v posteljo. Prav po pravici se bodo čudili, kako so se mogle takšne ženske, tanka in dolga okostja brez mišic, sploh gibati. Še bolj čudno se jim bo zdelo, da so takšne ženske lahko živele in doživele celo visoko starost. Ti znanstveniki bodo vse uganili, ker takšnih žensk res ni bilo nikoli na svetu.

Seveda bodo hkrati našli tudi slike današnjih ljudi obojega spola na fotografijah, v knjigah in revijah... Če jih bodo primerjali, bodo mogli k večjemu sklepati, da sta v 20. stoletju živeli dve vrsti ljudi, normalni, primerno visoki in močni kakor ljudje drugih stoletij in čudni, neprimerno dolgi in tanki kot hrti v pasji družini.

Govorili smo o modnih risbah današnjih časov, ki so prav za prav čudna uganka. Ali ljudje, ki opremljajo modne revije, ne znajo risati? Ali rišejo namenoma te bolne in šibke ljudi kot ideale? Res je, da se čisto ironično govori o »goseh«, toda to so že štoriklje! Ti umetniki vendar nikjer ne vidijo takšnih teles, ki jih slikajo kot svoje ideale in menda tudi ideale onih, za katere

so namenjeni. Kdo je prav za prav ustvaril te nemogoče in neženske modele? Glavno pa je, da si ženska, ki izbira troj po taki risbi, ne more ustvariti prave ideje in slike, kakršna bo v tej ali oni obleki sama.

Slike, ki predstavljajo žensko kot okrnjeno, podolgovato in tanko kot palico brez tipičnih oblik svojega spola, so milo rečeno — nešmiselne. Ženske iz teh modnih revij nimajo mišic, nimajo prsi, nimajo bokov, sploh nič mehkega kot lesene preklje. Te ženske nimajo nič ženskega in če bi odprle usla, bi imele moške glasove. Toda to še ni vse!

Tragično je, da vpliva ta degenerirani ideal lepote zelo kvarno za zdravje ženske ter jo zavaja, da uporablja razna sredstva, s katerimi bi se po vnanji obliki čimbolj približala tem naslikanim idealom. Povsod po svetu žive ženske, ki stradajo in se drže diete, ne zaradi zdravja, temveč zato, da bi postale »vitke«. Posledica teh poskusov je navadno bolezen. Hotele so postati vitke in često morajo svoje prizadevanje drago plačati. Komaj so odpravili steznike, ki so stoletja kvarili obliko in škodili ženskemu zdravju, je že zopet prišla novost, ki ni nič manj škodljiva. Zakaj ne bi bili normalni, zdravi ljudje takšni kot smo?

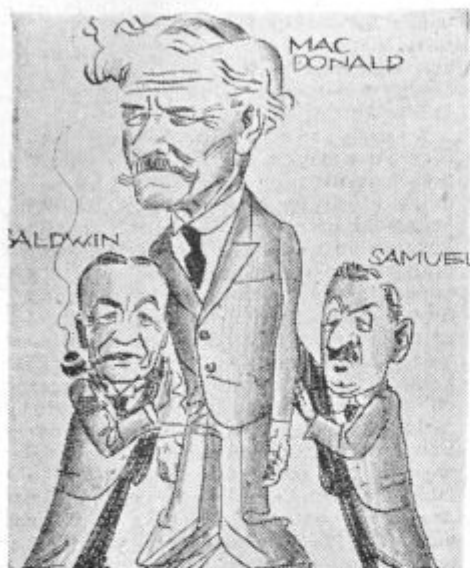
Žensk, kakor jih rišejo modni mojstri, sploh ni nikjer. Žive pa redki tipi, ki so morda malo podobni tem okostjem po žurnalih. Zakaj je treba te ponesrečene človeške postavne še karikirati ter jih nato razširjati po svetu kot ideale?

Morda je poudarjanje vitkega tipa protest proti debelosti. Debeluaste ženske sovražijo ono plast tolstše in sovražijo sebe, ker jim dela povsod neprilike. Stvar s tanko linijo je morda posledica odpora proti tolstši. Znano je namreč, da še pred nekaj leti niso poznali nobenega sredstva zoper debelost. Čim pa je bilo jasno, da lahko urejamo telesno težo s šamom, se je pojavila med ženskami struja za vitek stas... Pri tem pa so šle zagovornice tega sloga tako daleč, da so poleg nepotrebne tolstše razdejale tudi ostanek ženskih čarov.

Vsak razsodni opazovalec mora priznati, da številne modne slike vzbujajo odvrat, zumentičen in nenormalen vtis, namestu da bi pokazale ideal zdravja, lepote, moči in ženskega čara. V tem se razlikujejo samo reklamni oglasi za nogavice in perilo, ki običajno niso opremljeni z risbami, temveč s slikami živih deklet iz mesa in krvi, normalne teže in normalnih udov.

Naj bi tudi te vrstice nekaj pripomogle, da bi iz naših modnih listov in vseh slanih publikacij izginile slike ženskih teles, ki karikirajo idealno obliko in žalijo človeško oko. Žensko telo naj tudi moda kaže tako kot je v resnici: krepko, zdravo in lepo, kakor ga je ustvarila največja umetnica — narava.

Karikatura

ANGLEŠKA KONCENTRACIJA

Mac Donald, dosednji vodja delavske stranke, načeluje »nacionalnemu kabinetu«, ki ga podpirata Baldwin v imenu konservativcev, v imenu liberalcev pa namestu bolnega Lloyd Georgea sir Herbert Samuel. (Levo.)

STARE IN NOVE GLAVE V ANGLEŠKI VLADI

Sir Samuel, lord Reading, Snowden in Neville Chamberlain. (Zgoraj.)

Tako vidi Anglija nalogo svoje nove vlade

Angleški dnevnik »Daily Express«, ki je priobčil to karikaturu (Baldwin, Mac Donald in Samuel sede kot pridni otroci na šolski klopi, skozi okno pa jih motijo opozicionalci — Henderson, Maxton in strokovne organizacije). Na deski je zapisana naloga: »Kako dobiti 120 milijonov funtov, ne da bi bilo prizadeto čustvo kogarkoli?« — Učitelj (davkoplačevalec): »Tako, otroci! Dokler ne rešite te naloge, tako dolgo boste sedeli v šoli!«

Mizica, pogrni se!

Tedenski jedilni list

Ponedeljek, obed: grahova juha z ječmenčkom, mesena potica, solata, kompot. Večerja: orientalski rižot (pilav).

Torek, obed: na goveji juhi zdrobovi cmoki, govedina garnirana z mešanimi prikuhami: kolerabe, zelje, ohrovt, korenje, ocvrt krompir, pečena jabolka. Večerja: pražen krompir in zelena solata.

Sreda, obed: fižolova juha s testenimi polžki, preslanjeni goveji zrezki v omaki garnirani z drobnim pečenim krompirjem, kumarično in pesno solato, češpljev kompot. Večerja: makaroni z govejo sekanico, indivija.

Četrtek, obed: krompirjeva juha z vampi, nadevana zeljnata glava, sirove palačinke. Večerja: vampi na tržaški način in polenta.

Petek, obed: paradižnikova juha z rižem, ocvrti krompirjevi rogljiči s solato, češpljevi cmoki iz krompirjevega testa. Večerja: gobice s paradižnikom in zakrknjenimi jajci ali ribe in solata.

Sobota, obed: na goveji juhi jajčna kaša, govedina garnirana s prisiljenim zeljem in krompirjem v kosih, mešani kompot. Večerja: golaž iz svinjine in ajdova polenta.

Nedelja, obed: ragu juha (jezik, gobice, cvetača), nadevan in ocvrti telečji jezik garniran s spinačo, dvobarvni kipnik z čokoladno kremo. Večerja: telečji paprikaš z drobnim krompirjem, zelena solata.

RECEPTI K JEDILNEMU LISTU

količina računana za 4—5 oseb).

Orientaliski riž (pilav). 30 dkg svežega svinjskega mesa (flama) zrežem na koščke in nasolim. Čez dve uri ga denem v kozico z eno debelo, na drobno zrezano čebulo, pokrijem in dušim do mehkega v lastni masčobi, ne da bi kaj prilivala. Nazadnje pa dodam 35 dkg v slani vodi ali juhi na gosto skuhanega riža. Premešam in pustim na robu štedilnika še pet minut. Potem ga zložim na gorak krožnik in obilno potresem z naribanim parmezanom ali drugim dobrom sirom in serviram.

Nadevana zeljnata glava. Majnši trdi zeljnati glavici izrežem storžič in izdolbem srčne liste. Te zrežem na rezance, poparim in odcedim, potem pa pražim na prekajeni slanini, na kateri zarumenim, preden dodam zelje, eno žlico drobtin. Ko je zelje mehko, mu primešam 25 dkg svežega zmletega svinjskega mesa, sol, poper, pol žličice kumne in dve jajci. S to zmesjo napolnim izdolbino v zeljnati glavi, jo pokrijem

s par listi in zavvečem v prtič, nato pa kuham v slanem kropu eno uro. Kuhanu dvignem iz kroga in ko se dobro odteče, položim na gorak krožnik, zrežem na dele, potresem s parmezanom in zabelim z maslom in drobtinami.

Krompirjevo testo za rogljičke in cmoke. Na desko dam 35 dkg presejane pšenične moke (ostre) ali pa prav toliko krompirjeve namestu pšenične. K moki primešam osem srednje debelih, olupljenih, kuhanih in pretlačenih krompirjev, pet dekagramov masla ali žlico masti, sol in tri rumenjake, prav malo soli in sladkorja. Iz tega zamesim mehko gladko testo. Razdelim ga na dva dela. Iz enega dela oblikujem rogljičke. Za vsak rogljič vzamem eno kavino žličko testa, ga posvaljam in zapognem v obliko rogljiča (kifeljčka), ga povaljam v raztepenem jajcu in drobtinah in ocvrem. Drugi del razvaljam za nožev rob debelo, zrežem na male krpe, dovolj velike, da lahko zavijem vanj svežo češpljo. Češplje prej prekoljem, izločim pečke in jih nadomestim s koščkom sladkorja, nato pa zavijem v krpico testa in dobro stisnem ob robu skupaj in oblikujem cmok. Ko imam vse gotove, jih skuham v slanem kropu. Ko vro 10 minut, jih pobrem s penovko na cedilo. V prostorni kozici segrejem eno žlico masla ali masti in zarumenim poldrugo žlico drobtin. V drobtinah povaljam cmoke in jih pustim v kozici na gorkem, da se še malo popečejo. Pred serviranjem jih zložim na gorak krožnik, potresem s sladkorjem in serviram.

Dvobarvni kipnik s čokoladno kremo. 10 dkg sladkorja vmešam s 6 rumenjaki, da naraste. Temu dodam 10 dkg zmletih mandljev, nato pa razdelim zmes v dva jednaka dela. Enemu delu primešam 7 dkg zribane čokolade, drugemu delu pa dve žlici finih drobtin, prepojenih z rumom in nekoliko limonove lupinice. Iz 6 beljakov stepem trd sneg in ga primešam k vsakemu delu polovico. V dobro pomazan in s sladkorno sipo potresen kipnikov model vložim najprej čokoladno zmes, nato pa drugo. Model zaprem in ga postavim v drugo posodo z vreló vodo, tako da sega krop do polovice modla. Posodo pokrijem in pustim v sopari kipnik kuhati eno uro. Kuhanega zvrnem na krožnik, in ko se nekoliko ohladi, ga oblijem s čokoladno kremo. U-a.

Popravek. V receptu za mešani kompot v 9. številki je tiskarski škrat vrnil neljubo pomoto. Primeša naj se 5 gramov (ne 5 dkg) salicila, kar so najbrž že vse umne gospodinje same dognale.

kliče črno umetnost na pomoč, s tem, da napolni lončeno posodo z žebli in steklenimi drobci in nato polije to mešanico z oljem, medom in rdečo barvo. Posodo je treba v soboto zvečer spraviti na kak kraj, kjer se križajo štiri poti. Te nespametne ženske mislijo, da bo »ognjeni lonec« zletel v zrak in padel »opernici na glavo.

Drugikrat sem videl, kako so posipali lečo na tla veže, po kateri naj bi prišel mož. Indijka je mislila, da se bo možovo srce spet v ljubezni vrnilo k njej, kakor hitro bo stopil na lečo.

Pogosto tudi zabijajo žeblje v lesena vrata in pri tem mrmrajo zakletve. Praznovna ženska se nadeja, da jo bo mož, če stopi skozi vrata v hišo, spet ljubil »kakor prvi dan«.

Perzijske žene nosijo čarodejna sredstva v lasih. V severno-vzhodni Perziji, kjer raste po skalnatih soteskah trnjevo grmovje brez vidnega dotoka vode, je mnogokrat opaziti ženske, ki pobirajo trnje s tal. Če jih vprašaj, zakaj to delajo, ti odgovore, da prodajajo to trnje ženam v bolj oddaljenih krajih, kjer ga rabijo kot čarodejno sredstvo »za udomačenje zakonskih moških«.

Nedaleč od obale Kaspijskega morja imajo še danes vero, da biva tudi v kovinah nekakšna duša. V neki vasi blizu Kaspijskega morja sem videl ženske, ki so nosile s seboj majhno železno ključavnico in dva ključka, ker so upale, da bodo s pomočjo te kovine — rodile sinove. V tej deželi ženske tudi mislijo, da ima mož dve duši v sebi,

dobro in zlo. Zla duša je tista, ki povzroča ugasnenje zakonske ljubezni. Da bi odgnale te zle duhove in ohranile zakonsko srečo, nosijo ženske vsakovrstne talismane in čarodejna sredstva in jih tudi devljejo možu v jed.

Med Turkinjami živi še danes vraža, da je v nesrečo, če napraviš vozel. Nobena ženska ne mara nositi kit, ker se boji, da ne bi s tem povzročila razdora v rodbini. Da bi ohranile ljubezen svojih mož, jim Turkinje pogosto zamešajo v kosilo mleko »rumenec krave. V ta namen navadno pobarvajo kravo z rumeno barvo in jo nato pomolzejo.

Dnevnik po radiu

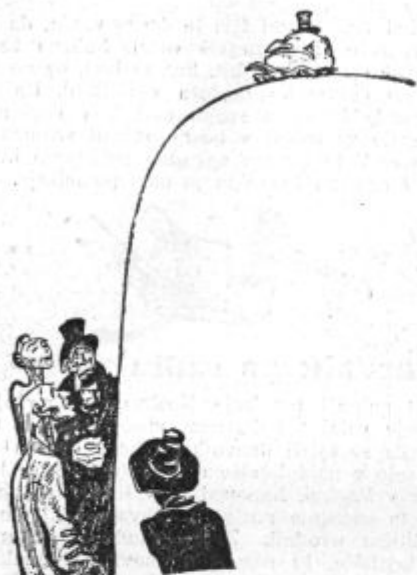
O polnoči narekuje Moskva vsebino »jutranje izdaje« tiskarnam vladnih glasil, tako da se taisti dnevnik enakega obsega čita celo v najdaljnem sibirskem mestu kakor v Moskvi. Napoved se vrši takole: »Halo, tu osrednja postaja Moskva; sedaj damo politični uvodnik. Zvežite tudi kominternu oddajališče, ki poroča o dnevnih dogodkih. Popov pošlje podlistek, poskusni oddajač pa trgovski del...« Tri ure potem narekuje slednji Rus službene novine, ki so tako rekoč po etru prišle na svet.

Kje je največ ločitev zakonov?

V številu na 100.000 prebivalcev

HUMOR V SLIKAH

»Se še vedno ne vidi nič?«

»Nič, samo obzorje!«

»No, bolje to nego nič!«

Čistilec oken — doma.

Promenada na plaži

»Prisezi, da se nisi poročil z menoj zaradi denarja, ker imaš dolgove!«

»Draga, prisezam ti, da nisem nikdar mislil na odplačilo svojih dolgov!«

